

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ**

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

ПОЧАТКОВА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ЯМШЛЬСЬКА МИСТЕЦЬКА ШКОЛА»)

Виконала студентка II курсу,
Групи МКД-11-21вз
Спеціальності: 028 Менеджмент
соціокультурної діяльності
Косінська Тетяна Вікторівна
Керівник:
кандидат юридичних наук,
професор Пількевич В. Л.
Рецензент:
Заслужений працівник культури
України, кандидат педагогічних
наук, професор Медведєва В. М.

Допущено до захисту:
протокол засідання кафедри
№3 від 24 листопада 2022 р.
в. о. завідувача кафедри арт-менеджменту
та івент-технологій
_____ Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

Київ – 2022

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДШМ – дитяча школа мистецтв

ЄС – Європейський Союз

ЗМІ – засоби масової інформації

ІТ – інформаційні технології

ІКТ – інформаційні комп'ютерні технології

КЗ – комунальний заклад

КМУ – Кабінет Міністрів України

МОН України – Міністерство освіти і науки України

НБСМОУ – Національна багаторівнева система музичної освіти
України

ОНМЦКіМ – обласний науково-методичний центр культури і мистецтв

ПК – персональний комп'ютер

СЗОШ – середня загальноосвітня школа

СМТ – сучасні мистецькі технології

ЯМШ – Ямпільська мистецька школа

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ I. Теоретичні засади мистецької освіти -----	11
1.1. Мистецька освіта як об'єкт пізнання-----	11
1.2. Цілі та функції мистецької освітньої галузі -----	19
1.3. Культурна компетентність як самоутворювальний елемент мистецької освіти -----	24
Висновки до 1 розділу	28
Розділ II. Початкова мистецька освіта в умовах освітніх реформ та децентралізації	30
2.1. Система дитячих мистецьких навчальних закладів -----	30
2.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності -----	36
2.3. Провідні концепти модернізації початкової мистецької освіти -----	43
Висновки до 2 розділу	49
Розділ III. Дитячі мистецькі школи в сучасних умовах соціокультурних змін (на прикладі Комунального закладу «Ямпільська мистецька школа») -----	52
3.1. Культурно-освітній потенціал Ямпільської мистецької школи та формування внутрішньої системи забезпечення якості початкової мистецької освіти -----	52
3.2. Роль навчального закладу в культурному житті громади-----	62
3.3. Впровадження Програми розвитку сучасного бандурного мистецтва Ямпільської мистецької школи-----	67
3.4. Напрями та перспективи розвитку мистецької школи-----	76
Висновки до 3 розділу	83
Висновки	85
Список джерел	95
Додатки	105

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Виклики та драматичні події сучасного життя, інтеграційні процеси входження України в європейський культурно-мистецький і освітній простір гостро актуалізували питання всебічного виховання особистості з чіткою громадянською позицією, розвиненою національно-духовною культурою, моральними та етичними орієнтирами, яка не тільки має відповідні знання, а й дотримується морально-правових норм і цінностей життя, естетики стосунків між людьми.

Сучасні освітні реформи та процеси децентралізації оновлюють зміст початкової мистецької освіти і виховання, корегують умови організації і здійснення педагогічного процесу на засадах гуманізації та демократизації передбачають гармонійний та всебічний розвиток дитини. Тож, важливим та дієвим засобом розвитку дитячої творчості є мистецтво з його розмаїтим, неповторним світом та галузевими інструментами, які здатні зворушувати душу, пробуджувати творчу активність і прагнення до самовиявлення, розвивати психічні пізнавальні процеси, виховувати повагу та толерантне ставлення до культурних надбань свого народу та людства тощо.

Ці підходи узгоджуються із «Дорожньою картою художньої освіти», яку було ухвалено за ініціативи ЮНЕСКО на Всесвітній конференції з освіти в галузі мистецтв: створення творчого потенціалу для XXI ст. у 2006 р. У документі зазначається, що «Культура і мистецтво – це найважливіші компоненти всебічної освіти, яка забезпечує повний розвиток особистості. Тому право на мистецьку освіту є загальним правом людини...». Саме розвиток творчих здібностей людини у XXI ст. пов'язаний із продуктивною художньо-творчою діяльністю, що базується на образній природі мистецтва, художньої творчості й здатності людини творчо освоювати світ, людина, що творить [12].

Дослідження викликів і перспектив, які постали сьогодні перед вітчизняною початковою мистецькою освітою, трансформація мистецького

середовища де створено сприятливі умови для активної освітньої діяльності учнів, організованої з урахуванням вікових особливостей дітей, формування ціннісних орієнтацій, потреб та інтересів – пріоритетні завдання для науки і практики освіти, що і зумовило актуальність теми нашої магістерської роботи.

Джерельна база дослідження. В процесі вивчення наукової теми нами було виявлено та опрацьовано широкий комплекс друкованих та електронних джерел, що дозволило дослідити проблему комплексно і всебічно.

Важливим корпусом джерел стали законодавчі та нормативно-правові документи, як от Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.) та «Про культуру» (2010 р.), Накази Міністерства культури України «Положення про мистецьку школу» та «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм для мистецьких шкіл» (2018 р.) та ін., які регламентують діяльність в галузі мистецької освіти, визначають її зміст, завдання, компетентнісний потенціал [45; 49; 53 – 57]. Ми залучили документи міжнародних організацій з питань розвитку культурно-мистецької сфери [10; 12; 57;].

Зауважимо, що мистецька освіта є багатогранною галуззю теорії і практики, що розвивалась в процесі цивілізаційного поступу людства, вона знайшла відображення у наукових розробках дослідників як давніх часів, так і сучасних вчених – філософів, істориків, психологів, педагогів, культурологів, мистецтвознавців тощо. Питання становлення, розвитку та змісту сучасної мистецької освіти стали об'єктом наукового вивчення вітчизняних і зарубіжних дослідників Т. Колос, О. Комаровської, О. Михаліченко, Г. Падалки, О. Рудницької, Т. Турчин, на наукові висновки і обґрунтовані положення яких ми спиралися в процесі нашої роботи [17 – 19; 39 – 41; 61 – 62; 72 – 74].

Нами опрацьовано монографії, дисертаційні дослідження, навчальні посібники та хрестоматії в яких широко розглянуто філософські, педагогічні, психологічні та культурологічні засади художньої творчості (Ю. Богуцький,

Л. Валевський, С. Волков, О. Копієвська, О. Олексюк, В. Шульгіна) [4 – 6; 23; 36; 83], виявлено закономірності розвитку спеціальних художніх здібностей (Л. Байда, Я. Грибальський, О. Журбенко) [2; 31], досліджено сучасні методики та принципи естетичного виховання і фахового навчання (О. Михайліченко, В. Гаврилюк, В. Павлученко, Г. Падалка, О. Сироежко, Т. Турчин, В. Черкасов) [28; 38; 39 – 40; 65; 72 – 74; 80 – 81], здійснено аналіз концептів модернізації початкової мистецької освіти (О. Комаровська, О. Просіна) [17 – 19; 31] та проблемних питань культурної компетентності (В. Білицька, Н. Головіна, Н. Джонсон) та ін. [3; 7; 10]. Мистецька освіта як засіб соціального розвитку дитини привертає увагу дослідників О. Комаровської, В. Кулик, О. Шевченко [17 – 19; 26 – 28;]

Багатий фактологічний матеріал міститься в фаховій періодиці та збірниках матеріалів науково-практичних конференцій різних рівнів, як от «Розвиток творчої компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій», «Тенденції розвитку початкової мистецької освіти в Україні», «Мистецька освіта як складова STrEAM навчання» тощо [31; 59; 71].

Для уточнення термінологічних визначень і базових понять, пов'язаних з темою магістерського дослідження використовувались словники та довідникові видання [15; 46; 68; 75].

Потужним інформаційним ресурсом є мережа інтернет. Опрацьована інформація з офіційних сайтів профільних міністерств, державних інституцій, фахових асоціацій [88 – 91; 93; 95], інформаційних баз та інтернет-журналів [94; 96]. Дані про організацію навчального процесу та пріоритети в діяльності Комунального закладу «Ямпільська мистецька школа» взяті з сайту навчального закладу [92].

Об'єкт дослідження – сучасна мистецька освіта в Україні.

Предмет дослідження – виклики і перспективи реформування початкової мистецької освіти та особливості впровадження в умовах децентралізації.

Мета роботи – полягає у дослідженні змісту та функцій початкової мистецької освіти в Україні в умовах освітніх реформ та децентралізації, визначенні шляхів її подальшого удосконалення.

Для досягнення мети нами визначені такі наукові завдання:

- Виявити та опрацювати джерела за проблематикою роботи;
- Дослідити специфіку мистецької освіти як об'єкта пізнання;
- Визначити зміст, цілі та функції мистецької освіти;
- Охарактеризувати культурну компетентність як самоутворювальний елемент мистецької освіти;
- Дослідити сучасну початкову мистецьку освіту в Україні, її нормативно-правове забезпечення;
- Проаналізувати провідні концепти модернізації початкової мистецької освіти в умовах реформування та децентралізації;
- Визначити культурно-освітній потенціал Комунального закладу «Ямпільська мистецька школа», її роль в культурному житті громади;
- Визначити напрями та перспективи розвитку мистецької школи, сформулювати рекомендації для покращення діяльності.

Нами застосовано комплекс *методів наукового дослідження*. Об'єкт і предмет магістерської роботи обумовили методологічну базу дослідження. Застосовано принципи історизму, наукової об'єктивності при вивченні подій і явищ. Також використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, систематизації, аналітичний, термінологічний, статистичний тощо.

Базою нашого дослідження є Комунальний заклад «Ямпільська мистецька школа».

Наукова новизна дослідження полягає у аналізі сучасних засад, змісту та трансформацій початкової мистецької освіти в Україні, визначенні її перспектив в умовах освітніх реформ та децентралізації.

Теоретичне і практичне значення. Матеріали магістерської роботи можуть бути базою для подальших наукових пошуків в галузі початкової мистецької освіти в Україні. Серед актуальних і перспективних напрямів вивчень, на нашу думку, такі:

- виявлення і обґрунтування організаційних засад мистецького навчання;
- визначення наукових підходів до розробки навчальних планів та змісту навчальних мистецьких дисциплін;
- вивчення європейського та вітчизняного досвіду гуманізації мистецької освіти, створення сучасних моделей технологічного забезпечення мистецького навчання;
- обґрунтування оптимального співвідношення між традиціями і новаціями в системі мистецької освіти.

Наукові дослідження зазначених аспектів та їх подальше впровадження в практичну діяльність закладів початкової мистецької освіти забезпечить реформування галузі та підвищить якість освітніх послуг мистецьких шкіл.

Узагальнення, висновки та практичні рекомендації сприятимуть покращенню організаційно-творчої роботи Ямпільської мистецької школи, а також будуть корисні викладачам-практикам галузі. Основні положення та матеріали роботи доцільно використовувати в учбовому процесі студентам та викладачам профільних навчальних закладів.

Апробація результатів дослідження. Матеріали магістерського дослідження були опубліковані:

- у міждисциплінарному збірнику «Вісник українсько-туркментського культурно-освітнього центру», тема статті – «Музичний конкурс як необхідний компонент у формуванні музично-виконавської компетентності учнів бандуристів ПСМНЗ» (Вип. 1, Ч. II. Умань, 2017. [24, С. 33 – 38];
- оприлюднені на IV Всеукраїнській студентській конференції «Мистецька освіта у контексті євроінтеграційних процесів» (20 квітня 2019 р., м. Умань, УДПУ ім. П.Тичини) та видані друком в збірнику

матеріалів даного форуму [25, С. 40 – 47]. Тема доповіді – «Проблема розвитку методів вокально-інтонаційної культури молодших школярів».

Структура магістерської роботи підпорядкована логіці наукового вивчення, меті та визначеним дослідницьким завданням. Робота загальним обсягом 114 стор., складається зі вступу, трьох розділів, висновків та рекомендацій за результатами вивчення, списку використаних джерел (96 позицій) та 10 додатків, які ілюструють викладений матеріал.

У *вступі* обґрунтовано актуальність наукової теми, визначено об'єкт і предмет вивчення, мета та дослідницькі завдання; також охарактеризовані методи наукового пізнання; наукова новизна, теоретичне та практичне значення магістерської роботи; міститься інформація про апробацію результатів дослідження.

У *першому розділі* проаналізовані теоретичні засади мистецької освіти, її зміст, цілі функції та вплив на формування творчої особистості. Здійснено характеристику поняття «культурна компетентність» яка розглядається самоутворювальний елемент мистецької освіти.

Другий розділ присвячений вивченню функціонування початкової мистецької освіти в сучасних умовах освітніх реформ та децентралізації. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення діяльності дитячих мистецьких шкіл. Визначено напрями трансформації та роль художньо-естетичного виховання учнівської молоді засобами мистецької освіти.

У *третьому розділі* на прикладі Комунального закладу «Ямпільська мистецька школа» досліджено діяльність дитячих мистецьких шкіл в сучасних умовах соціокультурних змін. Визначено культурно-освітній потенціал Ямпільської мистецької школи, заходи по формуванню внутрішньої системи забезпечення якості початкової мистецької освіти, роль навчального закладу в культурному житті громади, перспективи розвитку мистецької школи.

Охарактеризовано етапи впровадження ЯМШ Програми розвитку бандурного мистецтва та основні результати, визначено їх вплив на

збереження та розвиток даного виду виконавського мистецтва, роль у естетичному вихованні дітей.

У висновках представлено узагальнені результати дослідження, містяться рекомендації для впровадження в діяльність мистецької школи з метою покращення її роботи та підвищення якості освітніх послуг.

Список використаних джерел містить бібліографічний опис друкованих видань та електронних ресурсів на які ми спиралися в процесі опрацювання наукової теми.

Додатки ілюструють викладений в магістерській роботі матеріал.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

1.1. Мистецька освіта як об'єкт пізнання.

Сучасна наука, при визначенні специфіки мистецтва, передусім констатує, що це – результат цивілізованого поступу людства, багатогранне суспільне явище, функціонування якого визначається структурою самого суспільства та його інститутів. Більшість науковців дійшли висновку, що суспільне призначення мистецтва визначається його поліфункціональністю, а також змінністю домінант, відповідно до необхідності задоволення певних суспільних потреб, які притаманні різним історичним періодам людського буття. На думку науковиці Л. Смерж, призначення мистецтва в його широкому розумінні полягає в таких площинах як:

- пізнання дійсності;
- освоєння надбань історичного досвіду, ідеології і соціальної характеристики життя;
- задоволення образно-пізнавальної та естетичної потреб;
- можливості індивіда розуміти та сприймати навколишній світ як цілісну систему і визначати своє власне місце в ньому;
- формувати і розвивати індивідуальні здібності, уявлення, художній смак, естетичне сприйняття;
- організувати власне життя відповідно до законів краси, сформованих етичних та естетичних пріоритетів [70].

В усі історичні періоди характерне прагнення людини до емоційної та образної єдності з природою і навколишнім світом, осягнення та розуміння краси, досконалості, гармонії. Це згодом трансформувалося і реалізувалося в творчій діяльності людини та призвело до виникнення мистецтва і як закономірний результат – введення його в сферу освіти.

Наразі, поняття мистецтва набуває більш емкого та багатограннішого тлумачення і розглядається в конкксті феномену культуротворчості. Сьогодні

мистецтво визначає загальний естетичний розвиток, формує духовні та моральні орієнтири, стимулює творчі здібності та мислення особистості, забезпечує здатність творчого самовираження, рефлексії, художньої ерудиції.

Стрімкі трансформації сучасного суспільства актуалізували проблему культурного і духовного розвитку людини. Провідне місце у цьому процесі має відіграти мистецька освіта, яка сприяє всебічному становленню особистості, передусім – в середовищі молоді та дітей, розвиває їх індивідуальні таланти і здібності, забезпечує задоволення культурних потреб, реалізацію інтелектуальних, моральних і творчих можливостей, створює середовище креативного мислення і самовиявлення.

В Концепції сучасної мистецької школи визначається чільне місце мистецької освіти у процесі становлення й розвитку національного культурного середовища. Її *головна місія* – виявляти, плекати й розвивати здатність до творчості в кожного, хто виявив здібності та бажання навчатися мистецтву. Сучасна мистецька школа повинна стати комфортним середовищем для розвитку вільної творчої особистості, гарантувати право на розвиток талантів та відродження національної свідомості митця і суспільства загалом [22].

Феномен мистецтва і мистецької освіти знайшов своє відображення та вивчення в доробках багатьох дослідників. Зміст і сутність мистецької освіти розкривається у термінологічних визначеннях, які дають зарубіжні і вітчизняні вчені. Так, на думку науковиці О. Рудницької, мистецька освіта – освітня галузь, що спрямована на розвиток у людини спеціальних здібностей і смаку, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності та вдосконалення власної почуттєвої культури [62, С. 17; 72, С. 7 – 8]. Авторка обґрунтовує думку про те, що саме через культуру і мистецтво людина відкриває і перетворює оточуючий світ, реалізує власний духовний потенціал, наближається до світових досягнень людської цивілізації. Осягнувши в процесі навчання результати духовної творчої активності

людства та долучившись до світових мистецьких надбань, індивід сам стає носієм і творцем у сфері культури та художньої діяльності. Разом з тим поглиблюються міжкультурні зв'язки, активізуються інтеграційні процеси, що сприяє збагаченню національних культур.

Цю тезу поділяє дослідниця Т. Турчин і акцентує увагу на тому, що мистецька освіта, як соціальне явище, виникла відповідно до розподілу праці і соціальної активності, а відтак – є спеціальною частиною освіти, яка організаційно поєднує загальне зі спеціальним, тобто існує загальна мистецька освіта і спеціальна (професійна). Саме таке поєднання «... забезпечує збереження і передачу новим поколінням через мистецькі цінності духовної культури, а також виконує функцію збагачення індивідів необхідними знаннями про природу, суспільство, характер взаємодії між індивідом і суспільством». Разом з тим, Т. Турчин вважає, що мистецька освіта має усі ознаки освіти в освоєнні знань, набуття практичних навичок та фахових компетенцій [72, С. 8 – 9].

Теоретичні засади мистецької освіти стали предметом наукового вивчення професора Г. Падалки. За її твердженням сучасна мистецька освіта – це складна та багатогранна галузь суспільної практики, вікова еволюція якої визначила основні її завдання та соціальні функції. Вона є процесом і водночас результатом освоєння суб'єктом істотних властивостей навколишньої дійсності, відтвореної у художніх образах. Змістом мистецької освіти виступає спрямована на загальний і художній розвиток особистості система педагогічно адаптованих художньо-практичних умінь, навичок, знань, досвіду ціннісного ставлення до мистецтва, творчої діяльності [41, С. 3]. Вчена зазначає, що мистецька освіта тісно пов'язана з практикою соціального буття, яке є підґрунтям її розвитку. Вона орієнтована на соціалізацію дитини засобами мистецтва та їх цілеспрямоване художнє виховання, має у своєму арсеналі комплекс важелів впливу на формування особистих якостей і навичок, що визначають спосіб буття індивіда у світі. Формуючи пізнавальні інтереси дитини та багатоманітність ставлення до

світу мистецьке навчання проникає у їх емоційний підтекст, сприяє розвитку творчих здібностей, спонукає її до евристичної діяльності. Необхідність систематичної наполегливої праці в процесі занять мистецтвом виховує в учнів працездатність, шанобливе ставлення до роботи, вміння як індивідуально, так і спільно творити в колективі [41, С. 6 – 7].

За твердженням дослідниці А. Шевчук, яка зосередилась на вивченні мистецької освіти дітей – це «... процес і результат становлення духовності, індивідуального зростання дитячої особистості, розвитку мистецько-творчих здібностей під впливом цінностей образотворчого, музичного, театрального, хореографічного та інших видів мистецтва; набуття дитиною особистого досвіду мистецької (художньо-продуктивної) діяльності; збагачення естетичного сприймання, моральної свідомості та поведінки» [82, С. 20].

Зазначене дає можливість стверджувати про багатовекторність мистецької освіти. Узагальнюючи проаналізовані нами трактовки поняття «мистецька освіта» можемо констатувати, що вона є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини, забезпечує набуття базових компетентностей (загальнокультурних, художньо-пізнавальних, комунікативних тощо), формує прагнення і здатність до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом усього життя [21].

Педагогічна спільнота також визначає поняття «мистецька освіта» як інтегроване, що поєднує в собі мистецьке виховання, навчання та розвиток. Як основа системи художньо-естетичного виховання мистецька освіта орієнтована на духовно-естетичне збагачення особистості, яке реалізується через залучення учнів до мистецьких цінностей, які побутують в соціокультурному просторі (це – естетична соціалізація), а також створює освітні умови та спеціально організований простір (позашкільні та мистецькі освітні заклади), що забезпечує процес формування і розвиток духовного світу особистості засобами мистецтва [21].

Вважаємо за доцільне охарактеризувати термін «художнє виховання», який є близьким за змістом до мистецької освіти та вживається у науковому обігу означаючи творчі здібності людини в різних видах мистецтва. У педагогічному словнику термін трактується як «формування вміння сприймати, розвивати та оцінювати твори мистецтва, естетичної свідомості (смаків, поглядів, потреб) тощо» [75, С. 354].

Структура вітчизняної мистецької освіти визначена в ст. 21 Закону України «Про освіту». Вона включає:

- *початкову мистецьку освіту*, що здобувається одночасно з початковою та/або базовою середньою освітою і полягає в набутті здобувачем компетентностей початкового рівня в обраному виді мистецтва;
- *профільну мистецьку освіту*, що здобувається на основі початкової мистецької освіти одночасно з повною загальною середньою освітою та орієнтована на продовження навчання на наступному рівні мистецької освіти;
- *фахову передвищу мистецьку освіту*, що здобувається на основі початкової мистецької та базової середньої освіти з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти або на основі повної загальної середньої освіти та полягає в набутті здобувачем освіти професійних компетентностей за певною мистецькою спеціальністю;
- *вищу мистецьку освіту*, що здобувається на основі профільної або фахової передвищої мистецької освіти та повної загальної середньої освіти і полягає в набутті здобувачем вищої освіти компетентностей відповідного ступеня вищої освіти (молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії/доктора мистецтва) за певною мистецькою спеціальністю [54].

Існуюча система рівнів мистецької освіти забезпечує якнайповніше виконання поставлених перед галуззю мети і завдань.

Мистецька освіта, відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти в галузі «Мистецтво», здійснюється за напрямками, що

відповідають різним видам мистецтва. Вони утворюють єдиний наскрізний цикл, спрямований на всебічне неперервне опанування учнями художніми цінностями впродовж усього терміну навчання в школі:

Музична освіта, за твердженнями О. Михаліченко та В. Гуріної, складова мистецької освіти, процес і результат засвоєння музичних знань, умінь і навичок в галузі музичного мистецтва, функціонує у взаємодії інституцій створення, накопичення музичного досвіду суспільства, його передачі та засвоєння майбутнім музичним фахівцям [34, С. 315; 8, С. 144 – 145].

Візуальне (образотворче) мистецтво або художня освіта – система підготовки майстрів образотворчого, декоративно-ужиткового і промислового мистецтва, архітекторів-художників та мистецтвознавців в середніх та вищих профільних навчальних закладах [75, С. 355; 8, С. 146].

Хореографічна освіта – процес набуття особистістю знань, умінь і навичок в галузі хореографічного мистецтва; мистецтво танцю та постановка балетних танців [8, С. 146 – 147].

Сценічне мистецтво (театральне, екранні види) – освіта в цій галузі складає процес опанування знань зі сфери драматургії та театру і отримання досвіду сценічної творчості, залучення до театральних практик (рольові ігри, імпровізація, інсценізація тощо) [52].

В межах нашої роботи маємо констатувати, що наразі, у сучасній мистецькій освіті зросла увага до широкого застосування поняття «гуманізм», яке на переконання вчених та практиків галузі набуває актуальності, оскільки створює базу для оновлення освіти та переходу до особистісно орієнтованої педагогіки, центральною постаттю якої є індивід та його особисті інтереси. Гуманізація розуміється як надання індивідам необхідної підтримки в їхньому саморозвитку, задоволенні широких пізнавальних потреб [64, С. 21 – 22; 1, С. 8]. Таким чином, створюються комфортні умови для розвитку психічних і моральних можливостей дитини, формування у неї гуманних рис особистості, почуття гідності і толерантності,

а також уміння прогнозувати і контролювати не лише власну творчу, а й життєву діяльність. Разом з тим, через засвоєння різних видів художньої діяльності стимулюється емоційний розвиток і художнє мислення, активізується творчий потенціал, кристалізуються естетичні пріоритети, духовні і моральні орієнтири, що стане міцною базою учнів [72; С. 9 – 10].

Гуманізація як стимулюючий фактор розвитку мистецької освіти визначається в аналітичній довідці профільного міністерства «Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в ХХІ столітті», де пріоритетами галузі названі:

- гуманізація (полягає в утвердженні людини як найвищої цінності та орієнтації на особистість здобувача освіти);
- самовизначення особистості в мистецтві та створення сприятливих умов для творчої самореалізації здобувачів освіти;
- органічне поєднання музичного навчання, виховання і розвитку (сприяє формуванню цілісної, гармонійно розвиненої особистості); відкритість системи музично-педагогічної освіти.
- національна спрямованість (полягає в органічному поєднанні музично-педагогічної освіти з історією і традиціями українського народу, у збереженні і збагаченні національних цінностей);
- перехід від інформативних форм до активних методів навчання (передбачає використання наукового пошуку, широке застосування мультимедійних технологій, інноваційних моделей, які активізують інтелектуальну діяльність учнів) тощо [1, С. 5].

Гуманістичний підхід у вітчизняній мистецькій освіті ґрунтується на національній культурній традиції, охоплює такі важливі аспекти як: вивчення здобутків своєї національної культури; знайомство і толерантне ставлення до надбання культур інших країн і народів; міжнародне співробітництво та партнерство в культурно-мистецькій практиці; формування пріоритетів духовних і моральних цінностей, художніх і естетичних смаків в мистецтві,

вміння їх обирати, відстоювати та пояснювати власну думку, принципи та пріоритети.

В драматичному сьогоднішньому виконанні цього освітнього завдання в навчальному процесі визначається як першочергове. Враховуючи це нагальним є представлення в освітньому процесі широкого кола творчих доробок українських митців, як класиків, так і сучасних авторів, бажано у широкій виконавській інтерпретації. Це значно розширить освітній кругозір учнів в царині національного мистецтва, художніх традицій та виконавських шкіл, засвідчить унікальність українського мистецтва як самобутнього культурного явища [27].

Підсумовуючи викладене, маємо констатувати, що сучасна мистецька освіта є важливим компонентом культурно-освітньої галузі. Її якість досягається через вивчення та впровадження світового досвіду, високих освітніх стандартів, застосування принципів та інноваційних галузевих методик, що дозволяє вирішувати широке коло нагальних соціальних і культурних завдань, які постають перед суспільством.

Ця теза підтверджується в документах міжнародних організацій. Зокрема, Дорожня карта мистецької освіти, що прийнята ЮНЕСКО в 2006 р. на Всесвітньому освітньому конгресі, зазначає «Мистецька освіта – це засіб, який сприяє розвитку людських ресурсів, необхідних для використання їх цінного культурного капіталу...» [12]. Тобто світовим співтовариством цінність культурного потенціалу людства визначається як пріоритет.

В аналітичній довідці Міністерства культури та інформаційної політики України було відзначено, що «... сьогодні українська культурно-мистецька освіта є однією з небагатьох галузей, вільно конвертованих в європейському та світовому освітньому і професійному просторах. Українські митці затребувані в європейських культурних інституціях та знаних мистецьких виконавських колективах, а молодь, яка отримала початкову, профільну або передвищу мистецьку освіту успішно продовжує навчання в університетах, консерваторіях, коледжах зарубіжних країн. Це є

підтвердженням і визнанням належного рівня вітчизняної системи мистецької освіти, мотивує подальший розвиток, дає оптимістичні підстави стверджувати про її перспективи [66].

1.2. Цілі та функції мистецької освітньої галузі.

У 2020 р. у м. Києві в експертному середовищі відбулося обговорення проєкту Державного стандарту базової середньої освіти. З-поміж інших важливим питанням, що порушувалось – необхідність реформування мистецької освіти, яка наразі виокремлена в самостійну галузь і об'єднує освоєння здобувачами освіти кількох предметних сфер (за видами мистецтва), що закріплено в концептуальних документах Нової української школи. Серед пріоритетних фахівцями визначено такі *цілі мистецької освіти*:

- формування і розвиток цілісної особистості у процесі художнього пізнання, що впливає на емоційну сферу людини, зумовлює формування її художніх та життєвих цінностей через мистецтво;
- утвердження здатності національної самоідентифікації в згармонізованому міжкультурному діалозі (доцільно зауважити, що ця вимога особливо загострюється нині у зв'язку з воєнними та політичними подіями в Україні);
- набуття здобувачами освіти ключових компетентностей необхідних для особистої самореалізації в процесі життєтворчості, а також комплексу мистецьких предметних (в широкому розумінні) компетентностей [19, С. 2].

В документах Інституту модернізації змісту освіти визначено основні *завдання мистецької освіти*, що відповідають тенденціям сьогодення. Це:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних потреб;

- формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- розвиток художніх здібностей, креативного мислення;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Також зазначається, що сучасна загальна мистецька освіта ґрунтується на *принципах*:

- наступності між початковою, основною і старшою школою;
- поєднання загальнолюдського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- інтегративності, спрямованості на поліхудожнє виховання учнів;
- креативності (пріоритет творчої самореалізації);
- варіативності змісту, методів, технологій;
- діалогічності, полікультурності [90].

Реалізація зазначених освітніх завдань є неможливою без всебічного розвитку особистості. Тож, в закладах мистецької освіти комплексного типу успішно працюють над реалізацією усіх можливих шляхів навчання та виховання, докладають зусиль, аби розкрити усі грані таланту особистості, формують базові навички та уміння. Отже, справжнім *змістом* мистецької освіти стає не сукупність певної інформації з різних видів, жанрів або стилів мистецтва, конкретних творів і творчості митців, яку учень має засвоїти у вигляді багажу знань, а способи освоєння мистецтва учнем, він сам, його внутрішній світ, ставлення до світу і до себе через художнє пізнання. У результаті опанування мистецької освіти такими способами, учень оволодіває знаннями [19, С. 5].

Опанування учнями мистецтва ґрунтується на таких *zasadaх*:

- компетентнісний підхід – сприяє формуванню предметних, міжпредметних і ключових компетентностей;
- особистісно зорієнтований підхід – забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих та ін.), творчого потенціалу;
- діяльнісний підхід – спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці;
- інтегративний підхід – виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків із предметами інших освітніх галузей, інтеграції шкільного навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

Мистецька освіта виконує ряд соціокультурних функцій, які втілюють собою зв'язок мистецтва і соціуму. Один з його векторів – вплив мистецтва на суспільство в широкому сенсі. Питання ієрархії функцій та їх пріоритетності в освітньому процесі є дискусійними в науковій спільноті. Вони пов'язані між собою та взаємообумовлюють розвиток. В межах нашої роботи ми узагальнимо та охарактеризуємо основні з них. Тож, функції мистецької освіти:

Виховна функція мистецької освіти визначається багатьма науковцями як базова і є найважливішим інструментом духовно-морального становлення індивіда. Наголошується, що саме ця функція створює новий культурологічний і естетичний простір – мистецьку картину світу, передбачає формування духовної особистості, на протидію практицизму і меркантильності в мистецькій сфері; визначає ставлення до загальнолюдських цінностей, « ... слугує мірою їх засвоєння і привласнення, здатністю реалізувати ці цінності, розкрити свої глибинні життєві потенції, здійснити гуманно-творчу спрямованість своєї особи». Разом з тим, людина набуває рис, які проявляються у всіляких формах співпереживання, співучасті, співдружності, співтворчості [72, С. 13; 8, С. 144].

Виховна функція безпосередньо пов'язана з функцією *національної ідентичності*. Саме звернення до національного мистецтва всіх видів, жанрів, стилів, епох дає людині можливість через естетичні переживання ідентифікувати себе як представника нації і одночасно – відчутти себе людиною культури, осмислити значущість і непересічність «свого» у світовому мистецькому просторі, а разом усвідомити величезне художнє розмаїття світу з повагою до нього [73; 74].

Науковці та практики акцентують увагу на важливості ролі в освітньому процесі *ціннісно-орієнтаційної*, або *світоглядно-аксіологічної* функції, яка сприяє вихованню естетичних смаків учнів, формуванню виважених критеріїв оцінки різноманітних процесів і явищ у сфері мистецтва, що зможуть нейтралізувати зовнішні антихудожні впливи середовища, обґрунтування власної думки щодо естетичних уподобань і поглядів.

Дослідники виокремлюють *естетичну та духовно-творчу функції*, від яких залежить самореалізація й самовдосконалення особистості у сфері мистецтва, зокрема й шляхом самоосвіти. Педагогічний потенціал мистецтва з унікальними можливостями впливу на людину здатен привертати увагу до краси навколишнього світу, розвивати естетичний смак, розуміти та оцінювати твори мистецтва, формувати уявлення про їх характер, образність, засоби виразності, підвищувати емоційний рівень сприйняття, спонукати творити за законами краси. В основі сформованих естетичних умінь – визначення та адекватне сприйняття естетичної цінності об'єктів і явищ навколишньої дійсності, розуміння краси людських почуттів і відносин, висловлення естетичних суджень і оцінок тощо.

Визначальною в процесі мистецької освіти є *інформативно-пізнавальна* функція, оскільки саме мистецтво є основним джерелом художньої інформації для учнів. Отже, набуття мистецьких знань спонукає до розширення кругозору і обізнаності в галузі.

Розвивальна функція орієнтована на виявлення і розвиток індивідуальних мистецьких здібностей особи, допомагає пізнавати життя у всіх її різноманітних проявах, діалектиці розвитку. Реалізується через залучення в процесі навчання до мистецької і творчої діяльності, спирається на кращі зразки світового та національного мистецтва. Разом з тим, закладає основи мистецької культури індивіда як частини його духовної культури, що передбачає єдність особистісного, пізнавального, комунікативного і соціального розвитку учнів, виховання у них емоційного ставлення до мистецтва і життя [72, С. 20 – 21].

Інтегративна функція спрямована на забезпечення систематизації художньо-естетичних знань та уявлень учнів, координацію різноаспектних мистецьких вражень і досвіду.

Гедоністична функція викликана потребою уважного ставлення до психологічного стану учнів в процесі мистецького навчання. Маємо на увазі вплив мистецтва на покращення самопочуття, емоційну розрядку, зниження стомлюваності особистості. Тож, процес мистецького навчання потребує формування комфортного середовища, морального та психологічного клімату в колективі, застосування різних методик та методів, які дозволять акцентувати увагу учнів на відчуттів естетичного задоволення в процесі сприйняття творів мистецтва та власної творчої діяльності [72, С. 22].

Інша функція – *компенсаторна* характеризує психологічний механізм та визначається здатністю мистецтва дати людині відпочинок на соціально-психологічному, ідеологічному та емоційному рівнях, або ж компенсувати соціальні чи художньо-творчі потреби людини, які необхідні йому для самоствердження та самореалізації.

Мистецтво є однією з найважливіших форм *духовної комунікації*. Духовне багатство людини, її здатність до творчості розвиває потребу у спілкуванні, обміну цінностями, поглядами, уявленнями та переживаннями. Тож, комунікативна функція відіграє роль регулятора людських відносин, розуміння краси, джерела інформації та засобом духовного спілкування.

Здійснений нами перелік та аналіз функцій мистецької освіти не є вичерпний. Зауважимо, що функції мистецької освіти трансформуються продовж усієї історії музичної культури, набувають прикметних рис конкретного історичного періоду з відповідними соціально-політичними, культурно-мистецькими, естетичними та художніми тенденціями. Врешті – вони визначають роль мистецької освітньої галузі практики в гуманітарній сфері.

1.3. Культурна компетентність як самоутворювальний елемент мистецької освіти.

В попередніх параграфах, характеризуючи функції та завдання мистецької освіти, ми наголошували, що її орієнтиром та головною метою є формування цілісної творчої особистості. Ю. Богуцький у своїй монографії обґрунтував думку про те, що мистецька освіта є «сферою культурного самостворення людської особистості» [4, С. 157]. Тож, важливим вбачається визначенні місця пізнання мистецтва здобувачами освіти для набуття ними комплексу ключових компетентностей [54].

Зауважимо, що поняття «компетентності» узагальнює уміння і ставлення здобувачів, які сформовані упродовж опанування ними змісту навчальних дисциплін. З точки зору мистецької освітньої галузі базовим елементом єдиної системи комплексу ключових компетентностей є *компетентність культурна*.

Наголосимо, що культурна компетентність в документах Ради ЄС та ЮНЕСКО визначається як «обізнаність та самовираження у сфері культури» і є базовою з-поміж восьми інших основних компетенцій [12]. Культурна компетентність передбачає:

- розуміння власного культурного світогляду;

- здатність індивіда до саморозвитку, особистого та професійного зростання шляхом осягнення національного та європейського культурного спадку і духовних цінностей;
- наявність необхідного рівня і комплексу знань, умінь та навичок, аби бути всебічно розвиненим, активним і повноцінним членом людської спільноти;
- володіння загальнокультурними та специфічними знаннями;
- усвідомлення соціальних та економічних можливостей у культурній діяльності;
- толерантне ставлення до надбань і традицій інших культур;
- вміння чітко формулювати власну творчу позицію і точку зору та пов'язувати її з поглядами інших людей.

Сучасні дослідники, зокрема В. Білицька, Л. Валевський, дійшли висновку, що формування культурної компетенції забезпечує цілісність культурного простору, деструктивні процеси в суспільстві істотно знижують рівень культурної компетенції. На їх переконання культурна компетентність забезпечує здатність швидкого сприйняття, розуміння і правильного обґрунтування висновків у ситуаціях культурного розмаїття та функціонування в новому культурному оточенні [3; 5].

Практичне її значення полягає в тому, що людина вчиться розуміти, спілкуватися, ефективно взаємодіяти з людьми через культуру та мистецтво [7; 57]. В широкому розумінні культурна компетентність розглядається як здатність індивіда взаємодіяти з представниками інших культур, толерантно ставитися до культурних відмінностей. Також, культурна компетентність передбачає високу міру соціалізованості людини, набуття навичок міжкультурного спілкування. Саме ці вміння забезпечать індивіду встановлення вільних комунікацій у сучасному полікультурному глобалізованому світі.

Сучасний освітній процес, в тому числі і в мистецьких школах, орієнтований на досягнення кінцевого результату, який передбачає

формування у дітей здатність практично діяти, застосовувати отримані знання, вміння і навички в різних життєвих ситуаціях. Тож, коли говоримо про формування культурної компетентності засобами мистецтва, маємо на увазі взаємозв'язок комплексу цінностей, емоційного ставлення, знань, умінь, мотивів, відносин, які віддзеркалюють інтегровані результати навчання та особисті якості, цінності та мистецько-творчий потенціал учнів. [19, С. 5].

У галузі мистецької освіти поняття «компетентність» необхідно розглядати як оцінну категорію, котра визначає здатність учнів успішно виконувати творчі завдання, критично мислити, обґрунтовано висловлювати свою думку, захищати власну позицію. Також до ключових елементів компетентності слід віднести глибоке усвідомлення вагомості досягнень в галузі мистецтва, творче мислення і світоглядні установки.

Особливість культурної компетентності учнів мистецьких шкіл полягає не тільки у засвоєнні певного змісту, формуванні відповідних умінь і навичок, а й у розвитку творчої індивідуальності та потенціалу, моральної і етичної свідомості, прагнення самопізнання та творчого самовираження. Це забезпечить широке практичне використання усього комплексу мистецтва, який об'єднує різні художні явища і формує цілісне уявлення про художню культуру [72].

В освітніх розробках Інституту модернізації змісту освіти визначається, що в навчальному процесі під час опанування учнями різних видів мистецтва разом з формування культурної компетентності формуються предметна мистецька та міжпредметна естетична компетентності. Розглянемо їх детально:

Предметна мистецька компетентність (музична, образотворча, хореографічна, театральна, екранна) – це здатність до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва. Вона формується у процесі опанування учнями системи знань та уявлень у сфері певного виду мистецтва (знаннявий компонент), набуття ними художньо-творчого досвіду з

мистецтва (діяльнісний компонент), виховання ціннісних орієнтацій щодо мистецтва та мистецької діяльності (ціннісний компонент).

Міжпредметні естетичні компетентності – здатність учня орієнтуватися в естетичних нормах різних сфер соціуму відповідно до сформованих естетичних ідеалів і цінностей, системи інтегрованих мистецьких знань і досвіду.

Зазначений комплекс компетентностей виявляється:

- у здатності особистості використовувати набутий досвід мистецької діяльності у навчальних і життєвих ситуаціях, зокрема під час практичної, пізнавальної й творчої діяльності, сприймання, аналізу, інтерпретації творів мистецтва, участі у різних мистецьких заходах;
- у висловлюваннях, судженнях щодо ціннісного ставлення та щодо усвідомлення соціального, культурного, особистісного значення мистецтва;
- у критичній оцінці на основі естетичних засад та аргументації своєї позиції щодо творів мистецтва, докільця, медіа й інтернет-ресурсів;
- у продукуванні креативних ідей та пропонуванні способів їхньої реалізації; в умінні трансформувати мистецькі знання у досвід діяльності виконання практичних і творчих завдань, естетизації середовища та корекції власного емоційного стану, задоволення власних творчих потреб тощо [90].

Мистецькою освітньою практикою визначено етапи формування мистецько-творчої компетентності дітей, що на думку А. Шевчук зводяться до наступного:

- Набуття мистецького досвіду емоційного сприймання, ознайомлення з твором і дотичною до нього інформацією, утворення початкового ставлення і знання.
- Навчання відтворювати, формування навички як індивідуального виконання твору з опорою на традицію, виразного виконавства на основі наслідування усталеного зразка.

- Творчість як здатність до інтерпретації під час виконання, власного комбінування вже засвоєного, імпровізації, вигадування нового в умовах створеної дорослими особливої атмосфери заохочення до творчих дій, підтримання проявів ініціативи.

У результаті такого поетапного розгортання діяльності дитина набуває належні знання, навички, формує ставлення, уміння, визначені в завданнях освітнього напрямку [82, С. 22].

Висновки до 1 розділу

Мистецька освіта (виховання, навчання, розвиток) – соціокультурне явище, яке склалося історично. Сприяє формуванню естетичних відчуттів, смаку, художніх потреб, розуміння краси, гармонії в мистецтві та оточуючому світі.

Мистецька освіта має свої завдання: забезпечити естетичний, духовний розвиток, мистецький потенціал і творчу активність індивіда; ґрунтується на принципах доступності, людиноцентричності, гуманності, системності, комплексному інтегрованому підході.

Діапазон функцій мистецької освіти достатньо широкий: виховна, ціннісно-орієнтаційної, або світоглядно-аксіологічної, естетична, духовно-творча, розвивальна, інтегративна, комунікативна, гедоністична, компенсаторна тощо. Зазначені функції взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Їх ієрархія і пріоритетність залежить від суспільних потреб, запитів та віддзеркалює культурологічну і філософську множинність поглядів на функціонування мистецтва в соціумі.

Складовими мистецької освіти є музична, художня та хореографічна, театральна освіта, а також у сфері екранних мистецтв.

В процесі набуття мистецької освіти учні оволодівають знаннями, вміннями та уявленнями, які в поєднанні зі сформованим комплексом цінностей, емоційних ставлень та мотивів створюють основу формування

компетентностей. Компетентності розподіляються на базові (провідні, ключові, універсальні) і спеціальні (специфічні, предметно-професійні).

Культурна компетентність – це рівень адаптованості людини до культурного, комунікаційного, техногенного та ін. сучасного середовища, її вміння орієнтуватися у інформаційному потоці, правильно використовувати отриману інформацію для прийняття рішень. Вона передбачає високу міру соціалізованості та інкультурованості індивіда, що дозволяє йому достатньо вільно комунікувати у сучасному полікультурному глобалізованому світі.

Говорячи про формування культурної компетентності засобами мистецтва, маємо на увазі взаємозв'язок комплексу цінностей, емоційного ставлення, знань, умінь, мотивів, відносин, які віддзеркалюють інтегровані результати навчання та особисті якості, цінності та мистецько-творчий потенціал учнів.

РОЗДІЛ 2. ПОЧАТКОВА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УМОВАХ ОСВІТНІХ РЕФОРМ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

2.1. Система дитячих мистецьких навчальних закладів.

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про освіту» початкова мистецька освіта здобувається одночасно з початковою та/або базовою середньою освітою і полягає в набутті здобувачем компетентностей початкового рівня в обраному виді мистецтва. Визначається, що початкову мистецьку освіту надають заклади спеціалізованої мистецької освіти – *мистецькі школи* (музичні, художні, хореографічні, хорові, школи мистецтв тощо), які можуть здійснювати освітню діяльність за освітніми програмами початкової мистецької освіти для осіб з особливими освітніми потребами та інших громадян, незалежно від віку, відповідно до їхніх потреб і запитів. Залежно від засновника, такий заклад може діяти як державний, комунальний чи приватний заклад початкової мистецької освіти [54].

Початкова мистецька освіта поділяється на певні підрівні:

Елементарний – програма початкового підрівня розрахована на чотирирічний термін навчання, навчання відбувається паралельно з 1-4 класами у загальноосвітній школі. Головна *мета* – надати учням можливість ознайомитись з різними видами мистецтва та дати елементарні знання з предметів за обраним напрямком. Навчання відбувається за трьома напрямками: музичне мистецтво (інструментальне, хорове, фольклор); образотворче/декоративне мистецтво; хореографічне / циркове мистецтво.

Середній (базовий) – основний підрівень початкової мистецької освіти, програмою якого передбачено два варіанти його проходження: 1-й – загальний мистецький (полегшений, без подальшого професійного навчання); 2-й – початковий професійний (поглиблений, з підготовкою до наступного підрівня здобуття професійної мистецької освіти). Термін навчання – 5 (4) років, паралельно з 5 – 9 (6 – 9) класами загальноосвітньої

школи. *Мета* – диференціювати початкову мистецьку освіту та надати можливість здобувачу обирати між поглибленим вивченням мистецьких предметів з подальшою можливістю продовження професійного мистецького навчання чи здобуванням початкової мистецької освіти за спрощеною програмою. Навчання відбувається за такими напрямками: музичне мистецтво (інструментальне, вокальне, хорове, фольклор); образотворче / декоративне мистецтво; хореографічне / циркове мистецтво; театральне мистецтво; кіно-, телемистецтво / мультимедіа.

Поглиблений – завершальний підрівень початкової мистецької освіти, програма якого розрахована на дворічний термін, навчання відбувається паралельно з 10 – 11 класами в загальноосвітній школі. Головна *мета* – надати можливість учням, які обрали для себе початковий професійний підрівень під час навчання на базовому підрівні початкової мистецької освіти, продовжити професійне навчання паралельно з закінченням загальноосвітньої школи. Передбачає такі напрямками: музичне мистецтво (інструментальне, вокальне, хорове, фольклор); образотворче / декоративне мистецтво; хореографічне / циркове мистецтво; театральне мистецтво; кіно-, телемистецтво / мультимедіа [54].

За офіційною статистикою сьогодні в Україні мистецьку освіту здійснюють 1327 навчальних закладів, [93]. Формування мережі початкових закладів мистецької освіти керується Стандартом «Забезпечення потреб громадян в початковій мистецькій освіті», який передбачає, що для потреб територіальної громади з чисельністю населення понад 3 тис. повинна діяти як мінімум одна мистецька школа. Також умови децентралізації передбачають взяття мистецьких навчальних закладів на баланс місцевих громад. Тож, переважна кількість початкових мистецьких шкіл знаходяться у комунальній власності.

Станом на кінець 2021 р. на Вінничині створено районів та 63 територіальні громади. Їх культурні потреби в сфері початкової мистецької освіти забезпечують 54 мистецькі школи, які успішно працюють у м. Вінниця

та області: Вінницький район –16 ДМШ, Гайсинський район – 10, Жмеринський район – 5, Могилів-Подільський – 8, Тульчинський район – 9, Хмільницький район – 6 [35].

Відповідно до «Концепції сучасної мистецької школи», яка затверджена наказом Міністерства культури України у 2017 р. декларується, що мистецька школа є центром творчого розвитку особистості, базою підготовки творчих особистостей і митців, центром культурно-мистецького життя громади, а також є базовою культурною послугою для громадян [22]. Наразі, в умовах децентралізації та ринкових відносин відбувається реформування мистецької школи на заклад, де «місцеві органи влади та самоврядування забезпечують доступ до початкової мистецької освіти мешканцям громад незалежно від віку та з урахуванням особливих освітніх потреб...» [6, С. 13].

Сьогодні мистецькі школи забезпечують реалізацію культурних прав, зокрема, в сфері мистецької освіти, що є невід'ємною частиною фундаментальних прав людини. Важлива їх роль у творенні змін, які попри тяжкі умови, викликані війною та агресією Російської Федерації проти України, дають можливість рухатися в одному напрямку з цивілізованим світом. «Право на ідентичність, культурне розмаїття, культурну спадщину, творче самовираження і мистецьку свободу – все це фундамент стабільності у світі, соціальної справедливості і згуртованості, поваги до інакшості, збалансованості розвитку та сприяння миру» – ця теза міністра культури та інформаційної політики України О. Ткаченка в повній мірі стосується і мистецької освіти, яка трансформується відповідно до вітчизняних реалій сьогодення та з урахуванням загальносвітових тенденцій розвитку культурної політики [77, С. 3].

Сучасні організаційно-творчі пріоритети мистецьких шкіл охоплюють різні сфери діяльності навчального закладу. В процесі навчання учнів в мистецькій школі, через пізнання ними різних видів мистецтва формуються та розвиваються їх світоглядні позиції, індивідуальні якості – особиста

активність, мотивація саморозвитку, мобільність, креативність, здатність до творчої колективної діяльності, лідерські якості, виконавський потенціал. Ці якості стануть орієнтирами та запорукою успіху в житті та майбутній професійній діяльності.

Тож, враховуючи зазначене, діяльність дитячих мистецьких шкіл передусім направлена на формування внутрішньої системи забезпечення якості початкової мистецької освіти. Це відбувається шляхом розроблення та впровадження в навчальний процес загально розвиваючих і професійно орієнтованих освітніх програм, що забезпечують різний рівень підготовки учнів в залежності від їх цілей і потреб, а також навчальних програм, які забезпечуватимуть набуття адаптованих мистецьких компетентностей.

В змісті початкової мистецької освіти передбачено варіативний складник, який забезпечує індивідуальний підхід в навчальному процесі, спрямований на поглиблення фахових компетенцій учнів, передбачає вибір освітніх компонентів та дисциплін, враховуючи інтереси та потреби дітей. Варіативний складник дає можливість для

- запровадження факультативів, навчальних дисциплін за вибором, що розширюють компетентності за обраним учнем/ученицею фахом, або з інших видів мистецтва. У такому випадку зміст варіативного складника формується з навчальних дисциплін, факультативів, видів діяльності за вибором учня/учениці та викладача, враховуючи можливості відповідної мистецької школи;
- підсилення навчальних дисциплін інваріантного складника;
- репетицій, підготовки до конкурсів, інших публічних виступів, створення концертних програм тощо [46; 76, С. 73].

Зауважимо, що організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, поділу їх на групи та вибору тієї чи іншої форми заняття відбувається з метою роздільного навчання в контексті уроку, що забезпечить його найбільшу ефективність. Цей метод має назву *диференційоване викладання*, доцільності його впровадження в освітній

процес доведена практикою, оскільки надає можливість максимально наблизити навчально-виховний процес в мистецьких школах до потреб учнів, їх індивідуальних потреб, особливостей і потенціалу [76, С. 73].

Вітчизняні науковці та практики акцентують увагу викладацького складу мистецьких шкіл на той факт, що сприятливою базою для успішної реалізації завдань розвитку особистості дитини є мистецтво — українське національне і світове, сучасне й класичне, різних видів і жанрів. Саме мистецтво в своєму арсеналі містить інструменти, які дають можливість всебічного естетичного та духовного розвитку і виховання, мотивують власну творчу реалізацію. А Шевчук зазначає, що для дитини мистецтво і мистецька діяльність насамперед увиразнюють:

- найсильніші почуття та емоції, як от радість, подив, хвилювання, захоплення, симпатію, заглиблення у творчий процес;
- естетичні та гедоністичні переживання – пізнання унікальності людської особистості, краси, гармонії, симетрії, самовираження в наслідуванні й вільній творчості, посилення і приємних вольових зусиль у бажаній діяльності, насолоди тощо;
- найвищі цінності — почуття щастя, прихильності, любові, патріотизму, доброго ставлення, дружби тощо [82, С. 20].

Результатом освітньої діяльності є формування *мистецько-творчої компетентності дитини*, яка також є її особистісним надбанням та включає:

- емоційно-цілісне ставлення дитини до мистецтва;
- сформованість знань у царині мистецтва;
- навички в різних видах мистецької діяльності [82, С. 20].

Також дослідниця визначає основні етапи формування мистецько-творчої компетентності дитини, умовно поділяє їх на три, відповідно до поставлених завдань:

- Набуття мистецького досвіду емоційного сприймання, ознайомлення з твором і дотичною до нього інформацією, утворення початкового ставлення і знання.
- Навчання відтворювати, формування навички як індивідуального виконання твору з опорою на традицію, виразного виконавства на основі наслідування усталеного зразка.
- Творчість як здатність до інтерпретації під час виконання, власного комбінування вже засвоєного, імпровізації, вигадкування нового в умовах створеної дорослими особливої атмосфери заохочення до творчих дій, підтримання проявів ініціативи.

В результаті такої побудови навчального процесу дитина отримує ґрунтовні базові знання, формує власне ставлення до мистецьких процесів і явищ, набуває умінь і навичок, які визначені в завданнях освітнього напрямку [82, С. 21].

Освітній процес доводить, що дитина засвоює цінності та духовний досвід попередніх поколінь через власний досвід мистецько-творчої діяльності за підтримки викладачів та в партнерстві з ними. Тож украй важливим і актуальним постає питання педагогічної майстерності та постійна робота над підвищенням професійної кваліфікації викладачів дитячих мистецьких шкіл.

Цей базовий принцип є орієнтиром і для викладачів Ямпільської дитячої мистецької школи в уставних документах якої визначається, що педагогічний працівник – рушійна сила мистецької школи, має володіти такими критеріям: високий професійний рівень; відповідність освіти; креативність та неформальність педагогічних підходів; орієнтованість на задоволення мистецьких освітніх потреб здобувача освіти, розвиток його творчих здібностей, прищеплення любові до мистецтва; індивідуальний підхід в процесі організації навчального процесу; застосування прогресивних методик викладання; відповідальність за результати власної викладацької діяльності тощо. Важливими також є творча, інтелектуальна, психологічна,

управлінська, мотиваційна, проектна та методична компетентності педагогічного працівника; його активна позиція в процесі власного професійного розвитку та постійне самовдосконалення [42].

2.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності.

Інтеграція нашої країни в європейський культурний і освітній простір актуалізує питання вдосконалення системи управління галуззю мистецької освіти та наближення її до високих міжнародних стандартів. Наразі, державне регулювання сферою початкової мистецької освіти в Україні здійснюється через розробку, прийняття і впровадження низки нормативно-правових актів, галузевих стандартів, державних програм тощо, які передбачають не лише реформування галузі, враховуючи сучасні потреби, а й створення і розбудову конкурентоспроможного мистецького і освітнього середовища, орієнтують на пошук ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг в мистецьких школах, всебічний естетичний розвиток та виховання молодого покоління.

Серед основних нормативних документів, що регламентують сучасну діяльність в сфері початкової мистецької освіти слід відмітити:

- Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про культуру» (2010 р.), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019 р.) [53 – 55];
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження державного стандарту початкової освіти» (2018 р.), «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (2019 р.) [48; 51];
- Накази Міністерства культури України: «Концепція сучасної мистецької школи» (№ 1433, 2017 р.), «Про затвердження положення про мистецьку школу» (№ 686, 2018 р.), «Про затвердження типових освітніх програм середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти» (№562,

2019 р.), «Про затвердження методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм для мистецьких шкіл» (№ 633, 2018 р.), «Про затвердження примірних штатних нормативів мистецьких шкіл» (№ 192, 2019 р.), «Про затвердження типових навчальних планів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання) (№ 588, 2015 р.), «Про затвердження нормативів матеріально-технічного забезпечення мистецьких шкіл» (із змінами) (№ 475, 2014 р.), «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (2016 р.), «Концепція інклюзивної мистецької освіти» (№ 339, 2020 р.) [22; 40; 47 – 49; 56];

- Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» (№ 1115, 2020 р.) [50];
- Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження професійного стандарту «Викладач мистецької школи (за видами навчальних дисциплін)» (№ 1110.22, 2022 р.) та ін. [52].

Охарактеризуємо їх основні положення більш детально.

Так, Законом України «Про освіту» визначається структура освіти, а мистецька освіта відноситься до спеціалізованої освіти, включає початкову, профільну, фахову передвищу та вищу мистецьку освіту (ст. 21). Зазначається, що освіта мистецького спрямування передбачає здобуття спеціальних здібностей естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва. Як ми вже зазначали у роботі, принципи дитиноцентричності і людиноцентричності, академічної автономії освітніх закладів в сфері мистецтв, справедливе і всебічне оцінювання педагогічних

працівників визначені в документі як головні та актуальні, що позитивно вплине на освітній процес [54].

Базовим в галузі початкової мистецької освіти є Закон України «*Про позашкільну освіту*» у ст. 15 якого визначаються основні напрями позашкільної освіти, серед них: художньо-естетичний, який забезпечує розвиток творчих здібностей, обдарувань та здобуття вихованцями, учнями і слухачами практичних навичок, оволодіння знаннями в сфері вітчизняної і світової культури та мистецтва; а також мистецький напрям, який забезпечує набуття здобувачами освіти спеціальних мистецьких виконавських компетентностей у процесі активної мистецької діяльності та творчого саморозвитку [54].

Закон України «*Про культуру*» визначає поняття терміну «мистецька освіта» як спеціалізованої освіти у сферах культури та мистецтв (ст. 1); регулює діяльність у сфері мистецької освіти та її науково-методичного забезпечення (ст. 2); констатує, що основними засадами в сфері культури створення умов для творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня, естетичного виховання громадян, доступності мистецької освіти, задоволення культурних потреб Українського народу, розвитку закладів культури незалежно від форми власності, залучення у сферу культури інвестицій, коштів від надання платних послуг, благодійної діяльності, з інших не заборонених законодавством джерел (ст. 3); разом з тим, естетичне виховання дітей та юнацтва визначається пріоритетом розвитку національної культури (ст. 3) [53].

Керуючись зазначеними законодавчими актами та сучасними тенденціями розвитку галузі та соціокультурної сфери, було розроблено та *затверджено* «*Концепцію сучасної мистецької школи*», в якій: розроблено модель сучасної мистецької школи з урахуванням потреб та реалій сьогодення; визначені мета яка полягає в «акумуляванні ідей для подальшого розвитку початкової мистецької освіти в умовах освітньої реформи та децентралізації, а також місія сучасної мистецької школи яка набуває статусу закладу, де особистість

має можливість розвинути мистецькі здібності, набути початкових професійних, у тому числі виконавських, компетентностей, естетичного досвіду та ціннісних орієнтацій через активну мистецьку діяльність». Також Концепція зазначає, що «сучасна мистецька школа – середовище творчого розвитку особистості, основа підготовки професійного митця та центр культурно-мистецького життя громади» [22].

На думку розробників цього документу, реалізація викладених основних положень дозволить досягти таких результатів:

- відновити та підсилити роль початкової мистецької освіти в житті українського суспільства;
- підвищити якість початкової мистецької освіти в мистецьких школах;
- розвинути досягнення і надати нові можливості для мистецьких шкіл у сучасних умовах;
- розширити доступність початкової мистецької освіти для громадян України, незалежно від віку та місця проживання, в тому числі і для громадян з особливими потребами [22].

«Державний стандарт початкової освіти» в галузі «Мистецтво» включає змістові лінії, що охоплюють основні види мистецтв: музичне, візуальне (образотворче), хореографічне, театральне, екранні. Домінуючими при цьому залишаються музичне та візуальне мистецтва (ст. 7). В стандарті визначені вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентності, набуті в процесі освітньої діяльності. До ключових компетентностей з-поміж інших належить «культурна компетентність», формування якої, разом з іншими цінностями відбувається у процесі пізнання дитиною мистецтва, шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості, поваги до національної та світової мистецької спадщини (ст. 19). Також зазначається, що здобувач освіти вчиться розуміти мистецтво, інтерпретує художні образи, набуваючи емоційно-чуттєвого досвіду, виявляє

ціннісне ставлення до мистецтва, і як результат – пізнає себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво [48].

У 2021 р. Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти (Держмистецтв) разом з професійною спільнотою ініціювало розроблення професійних стандартів для викладачів та концертмейстерів мистецьких шкіл і ліцеїв. Як результат станом на 2022 р. маємо три професійні стандарти (викладач мистецької школи (за видами навчальних дисциплін); викладач мистецького ліцею; концертмейстер мистецького ліцею), які затверджені Міністерством економіки України [88; 48]. В основу зазначених нормативних документів покладена міжнародна система кваліфікацій, професійні стандарти містять мінімальні вимоги до компетентностей, обов'язків та кваліфікацій педагогічних працівників освітньої мистецької галузі. Важливим на нашу думку вбачається те, що з огляду на вперше створені професійні стандарти для педагогічних працівників закладів мистецької освіти оновлюватиметься і зміст державних освітніх стандартів, і система всебічного та неупередженого оцінювання результатів як професійної діяльності викладачів і концертмейстерів, так і результатів навчання здобувачів мистецької освіти [88; 48].

Також у 2020 р. Держмистецтв, як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури та інформаційної політики і який реалізує державну політику у сфері мистецтв та спеціалізованої мистецької освіти, розробив та представив до затвердження *«Концепцію інклюзивної мистецької освіти»* та План заходів з її реалізації. Концепція ґрунтується на принципах, що є визнаними та загальноприйнятими в демократичному суспільстві, надають можливості доступу до навчання людям з особливими потребами:

- людиноцентризм, індивідуальний вибір освітніх форм та методів навчання з урахуванням інтересів учня;
- протидія всім формам дискримінації та ксенофобії;

- варіативність освітніх програм, які враховують можливості навчання за ними осіб з особливими потребами;
- активне включення до освітнього процесу всіх його учасників, створення умов для творчості та саморозвитку і самореалізації,
- співпраця та партнерство між мистецькими освітніми закладами, інклюзивно-ресурсними центрами, спеціальними корекційними школами, що здійснюють роботу в цьому напрямі та мають багатий досвід;
- розумне пристосування та безперешкодний доступ до мистецько-освітніх закладів [88; 22].

Зауважимо, що на реалізацію положень Концепції інклюзивної мистецької освіти у 2020-2021 рр. Міністерство культури та інформаційної політики разом з Держмистецтв реалізували I та II етапи пілотного проекту «Мистецька освіта без обмежень». У 2022 р. запланована реалізація III етапу цього проекту, однак терміни його виконання призупинені в умовах війни в Україні [22; 88; 93].

В межах нашої роботи варто відзначити роль державних наукових та громадських фахових установ та дорадчих органів в розробці національного законодавства в галузі мистецької освіти, зокрема й початкової. В цьому підрозділі ми зазначали вагому роль *Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти*, одним з пріоритетів якого є реалізація державної політики у сфері спеціалізованої мистецької освіти: розширення доступу до якісної мистецької освіти для всіх охочих, надання всебічної підтримки діяльності мистецьких шкіл, мистецьких ліцеїв, коледжів та закладів вищої мистецької освіти, здійснення моніторингу системи мистецької освіти та формування пропозицій щодо посилення її спроможності і розвитку [88].

Активним суб'єктом розбудови галузевої освіти є *Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»*, заснований в 2014 р. Кабінетом Міністрів України. Метою діяльності установи є наукове і

навчально-методичне забезпечення модернізації змісту освіти, процесу виховання, розвитку, соціалізації особистості шляхом проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок та впровадження їхніх результатів. Інститут здійснює просвітницьку діяльність щодо ознайомлення громадськості з результатами розробок і впровадження інновацій в освіті, представляє здобутки вітчизняної теорії і практики з питань модернізації освіти на міжнародному рівні; сприяє розвитку і збереженню наукової інфраструктури; налагоджує зв'язки та співпрацю з науковими установами та закладами освіти зарубіжних країн, міжнародними організаціями і фондами з питань освіти, науки, педагогіки тощо [90].

З метою вироблення ефективних механізмів державної культурної політики в сфері мистецької освіти, для налагодження тісної співпраці з фаховим середовищем та для отримання об'єктивної інформації з регіонів при Міністерстві культури України створено консультативно-дорадчий орган – *Раду з питань культурно-мистецької освіти* до якої увійшли представники всіх ланок галузевої освіти, у тому числі чотири регіональних представника мистецьких шкіл. Такий захід пожвавив взаємодію всіх ланок мистецької освіти та дозволив оперативно і комплексно розглядати питання її реформування та подальшого розвитку в цілісному контексті [29; 95].

Активна робота по розбудові початкової мистецької освіти проводиться в усіх областях і містах України. Цільові програми ініційовані органами місцевого самоврядування, закладами мистецької освіти, педагогічними працівниками та представниками фахового середовища. Програми враховують потреби суспільства та регіону та спрямована на втілення політики держави у сфері естетичного виховання дітей та молоді через доступність до надбань вітчизняної та світової культури, розвиток мережі мистецьких навчальних закладів, створення умов для індивідуальної і колективної художньої творчості, створення рівного доступу до отримання здобувачами якісної мистецької освіти, поліпшення матеріально-технічної та

навчальної бази, забезпечення формування інтелектуального потенціалу міста шляхом створення оптимальних умов для виявлення обдарованих дітей і молоді, надання їм підтримки у розвитку творчого потенціалу, самореалізації та постійного духовного самовдосконалення.

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що вітчизняна законодавча база забезпечує функціонування та створює юридичні умови для подальшого розвитку мистецької освіти в Україні.

2.3. Провідні концепти модернізації початкової мистецької освіти.

Трансформації в сучасному соціокультурному, мистецькому та освітньому процесах, тенденції реформування освітньої сфери, умови децентралізації визначили прикметні зміни і в галузі початкової мистецької освіти. По-перше – це оновлення підходів, принципів та педагогічних методик до організації і проведення навчально-виховного процесу в закладах початкової мистецької освіти. Аналіз правової бази, яка регулює галузь, який ми провели в попередньому підрозділі, дає підстави стверджувати, що закріплені в нормативних документах зміни орієнтовані на ряд ключових аспектів серед яких:

- дитиноцентричність, що дозволяє якнайкраще задовольнити індивідуальні потреби кожної дитини у навчанні мистецтву та творчому самовиявленню починаючи з раннього віку;
- умови автономії дитячих мистецьких шкіл та педагогічного складу в царині вибору власних програм, розробки навчальних планів, освоєнні та застосуванні авторських методик мистецьких технологій тощо;
- фінансова, методична допомога, інформаційна підтримка та документальне забезпечення освітнього процесу [22.].

По-друге, сьогоденні реалії буття все більше пропагують експансію нових форм електронних комунікацій, які базуються на нових технічних

засобах та технологіях електронної індустрії, їх широкого впровадження в навчальний процес. Інформаційні технології, як інноваційне культурне середовище, демонструють потужний культурний потенціал. Його широке використання відкриває нові можливості не лише в організації освітнього процесу, дистанційного навчання, а й забезпечує доступ до інформаційних ресурсів (баз даних, електронних бібліотек, архівів тощо), використання яких під час уроків значно розширює можливості представлення досягнень національного та світового мистецтва, різних культур, епох, мистецьких і виконавських шкіл, а також сприяє їх сприйняттю і засвоєнню учнями. Це в свою чергу, створює основу на якій базується творче навчання, формуються естетичні орієнтири та уподобання нового покоління, актуалізуються його індивідуальні потреби самореалізації, мистецького та емоційного самовираження.

Український науковець С. Волков, віддаючи належне застосуванню інформаційних інновацій у процесі формуванні мистецької особистості, зазначає, що «комп'ютерні технології удосконалюють інструментарій, але не реформують функції і смисли мистецтва і художньої творчості» [6, С. 14 – 15]. На переконання дослідника успіх мистецької освіти в своїй основі передбачає творчі студії, де обдарована дитина у безпосередньому спілкуванні з учителем – носієм мистецького досвіду, отримує інформацію та спроможна створити художні образи і втілити їх у мистецьких творах [6, С. 15].

Тож, маємо констатувати, що в процесі модернізації початкової мистецької освіти педагогічні працівники повинні більш повно використовувати потенціал та переваги комунікації «викладач – учень». Аби долучити дитину до мистецтва та творчості потрібно занурити її в культурне та емоційне середовище. Особлива роль у цьому належить педагогу, а основою навчального процесу і спілкування є довіра та авторитет наставника. Практика свідчить, що навчання завжди є еволюційним механізмом сприйняття і застосування інформації, знань та ефективних

методів від педагога до учня, які варті уваги та наслідування. Такі підходи в педагогіці стають все більш затребувані і визнаються фахівцями як дієві в практиці духовно-естетичного виховання особистості в єдиному мистецько-освітньому процесі.

Принцип, яким керуються переважна більшість педагогів дитячих мистецьких шкіл – спонукати потяг дитини до самовираження через мистецтво і творчу діяльність. А можливість вільного вибору навчальних дисциплін, способу і змісту їх викладання, застосування методик, педагогічних підходів та мистецьких технологій забезпечують очікуваний результат навчального процесу. В поєднанні це набуває форм процесу і механізму створення і формування світогляду дитини, її моральних і етичних імперативів, готує до активного життя, допомагає визначити власне місце індивіда в суспільстві. І що показово, здобуття учнем мистецької освіти часто веде не до формування професійного митця (музиканта, хореографа, актора, художника тощо), а до виховання всебічно розвиненої, освіченої людини, грамотного слухача, глядача, виконавця-аматора, меломана, колекціонера. Це робить життя дитини багатограним та емоційно наповненим, дає уявлення про можливі перспективи.

В реаліях карантинних обмежень, а наразі і воєнного стану в період 2020 – 2022 рр. початкова мистецька освіта опинилася в складних умовах. Виклики життя поставили школи мистецтв в ситуацію, коли вони можуть втратити свою актуальність, оскільки здобувачі мистецької освіти, перш за все, прагнуть отримати практичні уміння та навички. Тож, більшість навчальних закладів галузі постали перед необхідністю екстрено перейти на дистанційне навчання в режимі онлайн та відшукати ресурси і можливості для реалізації мистецької освіти у будь-якому формі: традиційному, дистанційному чи змішаному.

Сутність та визначення поняття «*дистанційне навчання*» було подано в Наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» (№ 1115,

2020 р.). Тракується як «організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх, як правило, опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційнокомунікаційних (цифрових) технологій» [50].

Тож, дистанційна освіта – метод викладання, за яким учень та викладач фізично перебувають у різних місцях. Це освіта, під час якої здобувач та викладач (в даному випадку мистецької школи) продовжують комунікувати та обмінюватися знаннями, але в іншому форматі.

Зауважимо, що зазначене Положення разом з іншими нормативними документами унормовує загальні правила організації дистанційного навчання в мистецьких школах, разом з тим, надає можливість суб'єктам освітнього процесу враховувати специфіку свого навчального закладу та освітнього процесу для надання якісних освітніх послуг здобувачам початкової мистецької освіти, розвитку творчих здібностей дітей, набуття ними виконавських навичок у певному виді мистецтв.

Для забезпечення організації педагогічної взаємодії учасників дистанційного навчального процесу та отримання належних результатів освітньої діяльності використовуються мобільні пристрої, планшети, персональні комп'ютери (ПК) тощо. Наразі широко використовуються онлайн-інструменти та інформаційно-комунікаційні системи (освітні платформи) – Zoom, Skype, Webex, Viber, Meet, додатки Google, які передусім забезпечують відеозв'язок та надають можливість педагогу передавати інформацію (знання, уміння, завдання, досвід) учням за допомогою можливості чути та бачити один одного, а відтак – якісно опанувати мистецтво [11; 31]. Для створення розкладу доцільно користуватися такими онлайнсервісами, як Padlet та Google Календар.

Труднощі дистанційного навчання спонукали педагогів мистецьких шкіл опановувати сучасні цифрові засоби та інформаційні технології, більш

інтенсивно займатися самоосвітою, проходити он-лайн-курси та підвищувати кваліфікацію в інформаційній сфері, що в свою чергу дало позитивні результати, призвело до цікавих педагогічних знахідок, сплеску креативності в підготовці і проведенні занять, дозволило генерувати та практикувати різні дидактичні прийоми як педагогічні «лайфхаки», поживило професійне спілкування в мережі інтернет.

Серед *основних форм сучасного дистанційного навчання* в мистецьких школах впроваджуються:

- онлайнурок;
- відеозапис власного уроку;
- відео уроки інших педагогів за темою уроку;
- перегляд відео власних виступів з метою подальшого аналізу;
- підбір матеріалів для самостійного опрацювання;
- інтерактивні завдання, ігри, тренінги;
- консультації тощо.

Також досить широко передбачається поєднання різних інформаційних технологій, як от:

- проведення аудіо- та відео конференцій;
- обмін текстовими повідомленнями;
- роботу з тренажерами, обмін файлами, вебтури;
- демонстрацію електронних ресурсів різних форматів – презентацій, роликів, веб-сторінок;
- опитування і тестування з миттєвою візуалізацією;
- «кімнати прориву»;
- можливості збереження відеозапису для подальшого використання в навчанні та ін.

Цікавими педагогічними прийомами, на нашу думку, є:

- авторській блог;
- підготовка коротких онлайн-роликів на різні теми;

- підготовка та розсилка аудіоповідомлень із завданнями (аудіозавдання для слухового аналізу, диктанти, відеорозспівки);
- аналіз відео-, аудіозаписів, ресурсів, надсилання фото виконаних завдань;
- участь в інтернет-конкурсах.

Навчальний процес в початковій мистецькій школі передбачає як індивідуальні, так і групові завдання. Більшість викладачів в процесі проведення групових занять надають перевагу уроку - вебінару, який поєднує традиційні освітні технології з сучасними інформаційно-комп'ютерними. Вебінар та його різновиди – онлайн-семінар, інтернет-семінар, webinar тощо, забезпечує проведення інтерактивних заходів у синхронному режимі, створює атмосферу присутності в класі. Їх форми можуть бути навчальними, інформаційними, тренінговими, консультаційними. Практика дистанційного навчання підтвердила їх, належне сприйняття навчального матеріалу, підвищення інтересу та активності учнів до теоретичних дисциплін.

Сучасний викладач мистецької школи може на власний розсуд обирати форми, методи та засоби навчання, які забезпечать успішний освітній процес, будуть найбільш ефективними. Викладачі створюють власний освітній контент та поширюють свій педагогічний досвід в Інтернеті як своєрідну форму методичної та психологічної підтримки колег [11; 31].

Важливим фактором успішного дистанційного навчання в початковій мистецькій школі є контакт та співпраця навчального закладу з батьками. Саме батьки мають допомогти молодшим дітям самостійно користуватися мобільними пристроями, контролювати їх роботу, часто – бути присутніми під час проведення уроку. Також рекомендується корегувати тривалість онлайн-уроків в бік зменшення: для учнів 1 – 4 класів – 20-25 хв., для учнів 5 – 11 класів – 25-35 хв.

Дистанційне навчання вплинуло і на організаційно-педагогічну та методичну роботу викладачів мистецьких шкіл, змінивши форму підготовки і участі в семінарах, методичних нарадах та заняттях, науково-практичних

конференціях, круглих столах, заходах по підвищенню кваліфікації – тренінгах, майстер-класах, кваліфікаційних курсах тощо.

Значна увага приділяється підготовчій роботі педагогічних працівників мистецьких шкіл до проведення дистанційного навчання: підбір електронних ресурсів, конструювання інтерактивних навчальних додатків та завдань, відео- та аудіоматеріалів, медіа презентацій, аранжування та ін.

Ці заходи сприятимуть успішній організації дистанційного навчання.

Висновки до 2 розділу

Наразі початкову мистецьку освіту надають заклади спеціалізованої мистецької освіти. У вітчизняному законодавстві вони мають визначення – *мистецькі школи* (музичні, художні, хореографічні, хорові, школи мистецтв тощо), які можуть здійснювати діяльність за освітніми програмами початкової мистецької освіти для осіб з особливими освітніми потребами та інших громадян, незалежно від віку, відповідно до їхніх потреб і запитів

Початкова мистецька освіта поділяється на три підрівні – елементарний, середній, поглиблений.

Формування мережі початкових закладів мистецької освіти керується Стандартом «Забезпечення потреб громадян в початковій мистецькій освіті». Офіційна статистика подає такі дані:

- в Україні мистецьку освіту здійснюють 1327 навчальних закладів;
- на кінець 2021 р. на Вінничині культурні потреби 63 територіальних громад в сфері початкової мистецької освіти забезпечують 54 мистецькі школи.

Вітчизняне законодавство забезпечує функціонування та створює юридичні умови для подальшого розвитку мистецької освіти в Україні. Серед базових нормативно-правових документів, що регламентує мистецьку освіту: Закони України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про культуру»;

Постанова КМУ «Про затвердження державного стандарту початкової освіти»; Накази Мінкульту України: «Концепція сучасної мистецької школи», «Про затвердження положення про мистецьку школу», «Про затвердження типових освітніх програм середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти», «Про затвердження типових навчальних планів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання), «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», «Концепція інклюзивної мистецької освіти»; Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», «Про затвердження професійного стандарту «Викладач мистецької школи (за видами навчальних дисциплін)» та ін.

Дослідження засвідчило широке використання початковими мистецькими школами інформаційних-комунікаційних інновацій та технологій комп'ютерної індустрії. Їх застосування значно збагатило навчальний процес, розширивши доступ до інформаційних ресурсів (баз даних, електронних бібліотек, архівів тощо). В результаті педагог отримав можливість представити під час занять кращі зразки українського та світового мистецтва, ознайомити учні з культурами, виконавськими школами, творчими особистостями різних країн. Це створює належну базу для пізнання та творчого розвитку, формує естетичні уподобання дітей.

В реаліях карантинних обмежень та воєнного стану в період 2020 – 2022 рр. в мистецьких школах постала необхідність організації дистанційного навчання. Наразі, в освітньому процесі широко використовуються онлайн-інструменти та інформаційно-комунікаційні системи (освітні платформи) – Zoom, Skype, Webex, Viber, Meet, додатки Google, які забезпечують можливість педагогу передавати учням інформацію, знання, уміння, завдання, досвід.

Серед основних форм сучасного дистанційного навчання: онлайн уроки, відеоуроки, консультації, інтерактивні завдання, ігри, тренінги,

вебінари, демонстрацію електронних ресурсів різних форматів – презентацій, роликів, веб-сторінок, участь в онлайн конкурсах тощо.

Використання освітніх платформ, створення інтерактивних навчальних додатків, поєднання різних інформаційних технологій дозволяє організувати онлайн-навчання – проводити групові та індивідуальні заняття, вести аналітику навчального процесу, реалізовувати стратегії індивідуального підходу тощо.

РОЗДІЛ 3. ДИТЯЧІ МИСТЕЦЬКІ ШКОЛИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН (НА ПРИКЛАДІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «» ЯМПІЛЬСЬКА МИСТЕЦЬКА ШКОЛА)

3.1. Культурно-освітній потенціал Ямпільської мистецької школи та формування внутрішньої системи забезпечення якості початкової мистецької освіти.

Навчальний заклад заснований у 1968 р., як Дитяча музична школа, на початковому етапі діяльності якої працювало 4 педагоги, які вели класи баяну та фортепіано. За понад 50 років натхненної праці ЯМШ перетворилася на середовище творчого розвитку особистості, заклад підготовки професійного митця та центр культурно-мистецького життя громади. Наразі, в мистецькій школі здійснюють професійну діяльність 42 педагоги, які навчають дітей за різними напрямками мистецтва, розвивають творчі здібності юних вихованців, забезпечують набуття початкових виконавських компетентностей, естетичного досвіду та ціннісних орієнтацій через активну мистецьку діяльність [92; Додаток А].

Сьогодні Ямпільська мистецька школа (ЯМШ) є закладом спеціалізованої мистецької освіти, який надає початкову мистецьку освіту та належить до системи позашкільної освіти сфери культури. Засновником та власником ЯМШ є Ямпільська міська рада. Уповноваженим органом управління ЯМШ є відділ культури, туризму та релігії Ямпільської міської ради. Свою діяльність навчальний заклад здійснює відповідно до чинного вітчизняного законодавства, що регулює діяльність в галузі початкової мистецької освіти, а саме: Конституції України (1996 р.), Законів України «Про освіту» (2017 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про культуру» (2010 р.) та інших нормативно-правових актів; рішень виконавчого комітету Ямпільської міської ради, наказів Органу управління – відділу культури,

туризму та релігії Ямпільської міської ради; Положення про мистецьку школу (2018 р.) та власного Статуту [92].

ЯМШ створена на базі відокремленої частини майна комунальної власності громади, яку представляє Ямпільська міська рада, та є правонаступником усіх майнових прав та обов'язків юридичних осіб: «Ямпільська дитяча музична школа», «Клембівська дитяча музична школа», «Качківська дитяча музична школа» та «Дзигівська дитяча музична школа».

При ЯМШ існують відокремлені структурні підрозділи – філії, які забезпечують надання послуг з початкової мистецької освіти за видами мистецтва або різним фахом. Це Дзигівська, Качківська та Клембівська філії [Додаток Б]. Філії створені з метою наближення місць навчання до громадян за місцем проживання. Діють на підставі Положення, що затверджене на сесії Ямпільської міської ради. Фінансове, матеріально-технічне та кадрове забезпечення діяльності філій ЯМШ здійснюється в тому самому порядку, що й основного закладу.

Відповідно до законодавства та власних статутних документів ЯМШ провадить свою діяльність за такими напрямками позашкільної освіти:

- художньо-естетичний, що забезпечує розвиток творчих здібностей, обдарувань та набуття здобувачами практичних навичок, оволодіння знаннями у сфері вітчизняної і світової культури та мистецтва;
- мистецький, що забезпечує набуття здобувачами спеціальних мистецьких виконавських компетентностей у процесі активної мистецької діяльності [92].

Освітній процес організовано за освітніми програмами елементарного, середнього (базового), поглибленого підрівнів початкової мистецької освіти та за загальним мистецьким і початковим професійним спрямуваннями.

В Статуті та Перспективному плані розвитку ЯМШ на 2021 – 2026 роки визначено основну *мету* діяльності навчального закладу, пріоритетні завдання та стратегічні цілі, а саме: організація, забезпечення та реалізація мистецько-освітнього процесу, формування у здобувачів компетентностей

передбачених освітньою програмою; створення середовища для художньо-естетичного розвитку та творчого мистецького потенціалу громадян.

Стратегічними цілями визначено такі напрями діяльності та подальшого розвитку:

- нова парадигма мистецької освіти – сучасна мистецька школа;
- ЯМШ – сучасне освітньо-мистецьке середовище;
- ефективність – основа якості початкової мистецької освіти;
- ЯМШ як простір діалогу [92].

Для реалізації зазначених амбітних цілей сформовані такі *завдання*:

- надання початкової мистецької освіти;
- організація, забезпечення та провадження освітнього процесу для набуття здобувачами спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, формування у них теоретичних і практичних (у тому числі виконавських) загальних та професійних компетентностей початкового рівня в обраному виді мистецтва;
- створення умов для професійної художньо-творчої самореалізації особистості здобувача;
- популяризація академічного та народного мистецтва, долучення до нього широкого кола громадян незалежно від місця проживання, віку та сфери зайнятості;
- формування потреб громадян у якісному культурному та мистецькому продукті, здобутті додаткових компетентностей у сфері культури, мистецтва, пробудження їх інтересу до творчості, спілкування з мистецтвом, мистецьких практик;
- пошук та підтримка обдарованих і талановитих дітей з раннього віку, розвиток їх мистецьких здібностей;
- здійснення інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами;

- створення умов для набуття здобувачами первинних професійних навичок і вмінь, необхідних для їхньої соціалізації, подальшої самореалізації, професійної діяльності;
- виховання громадянина України шляхом вивчення та виховання поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей українського народу, етносів України, а також інших націй і народів;
- здійснення творчої мистецької, інформаційної, методичної, організаційної роботи [92].

ЯМШ орієнтована на гармонійний розвиток здобувача, тому педагогічний колектив постійно дбає, аби партнерські взаємини між усіма учасниками освітньо-мистецького процесу були спрямовані на щире спілкування сповнене утвердження морально-етичних (гідність, рівність, справедливість, толерантність та культурне різноманіття, турбота, чесність, довіра), соціально-правових (верховенство права, нетерпимість до корупції та фаворитизму, патріотизм, соціальна відповідальність) та особистісно зорієнтованих цінностей (самореалізація, лідерство, свобода). У своїй роботі навчальний заклад сповідує такі *пріоритетні принципи* як: автономія; прозорість і відкритість управління; колегіальність і розподілена відповідальність; самоорганізація; партнерство; доброчесність; професіоналізм; орієнтація на найвищі досягнення науки, якості освіти, всебічний розвиток особистості; збереження інтелектуального, творчого, людського потенціалу громади; інклюзивність тощо.

Структура ЯМШ та організація навчального процесу орієнтовані на виконання поставлених завдань та забезпечення найбільш сприятливих умов для розвитку інтересів і здібностей здобувачів мистецької освіти. Сьогодні в ЯМШ діють 9 відділів різної спрямованості: фортепіанний, народно-оркестровий, духових та ударних інструментів, вокально-хоровий, театральний, хореографічний, декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва, музично-теоретичних дисциплін, раннього розвитку дитини [Додаток Б].

Педагогічну діяльність проводять 42 викладача. Керівництво навчальним закладом та освітньо-мистецьким процесом здійснює директор навчального закладу та Педагогічна рада як колегіальний орган.

Педагогічні працівники розробили та впровадили в освітній процес власні авторські навчальні програми та методики. Оскільки останні роки освітній процес був дистанційним, викладачі широко застосовували сучасні інформаційно-комунікативні системи (освітні платформи), інтернет-технології, онлайн-сервіси, що забезпечило можливість організувати освітній процес якнайкраще, поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи, створювати і впроваджувати інтерактивні навчальні додатки та заходи, вести аналітику навчального процесу та реалізовувати стратегії індивідуального підходу.

Станом на вересень 2022-2023 навчального року контингент учнів складає 450 здобувачів початкової мистецької освіти [92].

Соціально-економічні реформи, в умовах яких останнім часом розвиваються відносини у суспільстві, вимагають від системи початкової мистецької освіти переорієнтації на вивчення й задоволення освітньо-мистецьких потреб споживачів. Це обумовлює необхідність розробки і впровадження маркетингової діяльності в ЯМШ, що створює підґрунтя для прийняття управлінських рішень щодо формування освітньо-мистецьких послуг з метою піднесення початкової мистецької освіти як соціальної цінності, створення позитивного іміджу та закріплення закладу на ринку початкової мистецької освіти.

Для чіткого розуміння сучасного стану та визначення перспектив і пріоритетів було проведено *SWOT-аналіз ЯМШ*, що є універсальним методом, який використовується у процесі стратегічного планування діяльності навчального закладу. Його сутність полягає у розділенні факторів і явищ, що впливають на функціонування та розвиток закладу, на 4 категорії: сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Цей аналіз не містить усієї

інформації для прийняття раціональних управлінських рішень, але дає змогу оцінити наявну ситуацію та планувати подальшу роботу.

Також, аналіз проводився з метою формування внутрішньої системи забезпечення якості початкової мистецької освіти та визначення напрямів діяльності ЯМШ. На основі отриманих висновків було узагальнено ситуацію в закладі та на ринку освітньо-мистецьких послуг, визначено шанси і загрози існування через виявлення сильних і слабких сторін як даного закладу спеціалізованої мистецької освіти так і конкурентів [Додаток В].

Для реалізації аналізу були вирішені наступні *завдання*:

- визначені сильні та слабкі сторони внутрішнього середовища, можливості та загрози зовнішнього середовища.

До сильних сторін, з-поміж інших, відносяться: стійкий попит і високий рівень охоплення населення громади закладами початкової мистецької освіти; лідерський імідж закладу в освітньо-мистецьких рейтингах (конкурсах), його висока суспільна оцінка; згуртованість, працездатність колективу, висока професійна кваліфікація; чітка організація навчального процесу; налагоджена співпраця з партнерами, державними та громадськими інституціями, благодійними фондами, бізнес-середовищем; впровадження програми оновлення матеріально-технічного забезпечення закладу; якість знань, умінь, навичок здобувачів, відповідність випускника спроектованій в освітній програмі моделі; належна науково-методична діяльність, створення авторських програм і посібників; формування інформаційного простору ЯМШ та філій; залучення позабюджетних джерел фінансування та їх ефективне використання; залучення піклувальної ради та громадськості до розвитку ЯМШ; налагодження співпраці з фаховим середовищем, ВНЗ, міжнародними структурами; підвищення ступеня відкритості, висвітлення діяльності освітньо-мистецького процесу в ЗМІ, на сайті закладу, в мережі Інтернет, соціальних мережах, у звіті адміністрації перед громадськістю; розробка та реалізація цільових програм, участь в міжнародних та вітчизняних культурно-мистецьких проектах тощо.

До *слабких сторін* внутрішнього, зовнішнього середовища відносяться: невідповідність системи надання освітньо-мистецьких послуг зростаючим запитам мешканців громади, пов'язаним із поширенням пандемії COVID 19 та воєнною ситуацією в державі; низький рівень системи дистанційного навчання, цифрової грамотності педагогічних працівників; слабка організація сучасної гнучкої системи партнерства закладу, всієї громадськості та зв'язків з іншими навчальними закладами України, Європи, світу; застаріле матеріально-технічне забезпечення закладу (відсутність відповідного оснащення); неактуалізована та несинхронізована документація (методична робота); відсутнє впровадження інклюзії, низький рівень готовності інфраструктури закладу до навчання осіб з особливими освітніми потребами; недостатні темпи модернізації та висока енергоємність закладу і філій; зниження мотивації колективу, здобувачів щодо заходів з реалізації основних напрямків Перспективного плану розвитку ЯМШ на 2021-2026 роки; недостатнє розуміння батьківською громадськістю стратегічних завдань розвитку ЯМШ тощо.

- обґрунтуванні отримані чинники;
- рекомендований Перспективний план розвитку ЯМШ на 2021-2026 роки [42; 92].

З результатів проведеного SWOT-аналізу ЯМШ можна зробити висновок, що існує більше сильних сторін та можливостей, ніж слабких сторін та загроз. Тому для утримати лідерських позиції на ринку освітньо-мистецьких послуг необхідно просувати і розвивати власні сильні позиції, активно усувати недоліки, диверсифікувати перспективи і ліквідувати основні загрози. Це передбачено в перспективах розвитку навчального закладу, які ми детально охарактеризуємо в підрозділі 3.4. нашої роботи. Отже, ЯМШ має хороший потенціал для розвитку та може бути конкурентоспроможною, як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках освітньо-мистецьких послуг.

В навчальному закладі багато уваги приділяється формуванню колективу, як творчої команди однодумців, об'єднаних навколо виконання спільної мети і завдань. Розбудова корпоративної культури ЯМШ відбувається на принципах взаємодопомоги, уваги до особистості викладача, прагнення до досконалості у роботі, прихильності до інновацій, відданості мистецькій школі, як суб'єкту освітньої галузі, поваги і чемності у відносинах. Важливим фактором і вимогою є постійне професійне зростання педагогічних працівників.

Відповідно до визначених завдань нашої роботи проаналізуємо мистецький та творчий потенціал навчального закладу, його місце в культурному житті громади. Наразі, при ЯМШ успішно функціонують мистецькі колективи, які визнані в регіоні та поза його межами.

Дитячі колективи:

- Хореографічний колектив «Акварель» (керівник – Л. Перепелиця), створений у 2015 р., має молодшу і середню групу, кількість учасників – 47 [92; Додаток Є];
- Хореографічний колектив «Колорит» (Керівник – В. Мороз);
- Хореографічний колектив Дзигівської філії ЯМШ «Наддністрянські віночки» (керівник О. Лукашук);
- Капела бандуристів «Авангард-folk» (керівник – Т. Косинська), заснована у 2016 р., творчу діяльність спрямовує на відродження та популяризацію кобзарського та сучасного бандурного мистецтва. У репертуарі – народні та сучасні пісні, інструментальні композиції. [92; Додатки Д, Е];
- Ансамбль бандуристів Дзигівської філії ЯМШ «Чарівні струни». (керівник – О. Сецикова);
- Ансамбль скрипалів «Violinka» (керівник – Н. Ульянова);
- Академічний вокальний ансамбль «Зоряне сяйво» (керівник – Т. Косинська, концертмейстер Л. Фролова), заснований у 2016 р., з метою

популяризації вокальних творів українських композиторів та народної пісенної спадщини [92; Додаток Д];

- Учнівський хор «Akadem» (керівник – О. Самойлюк, концертмейстер Н. Ревуцька), має в репертуарі цікаві вокально-хорові композиції, демонструє високу майстерність та витончені манери виконавства і естетичного смаку[92];
- Оркестр духових інструментів Качківської філії ЯМШ (керівник – В. Степанчук);
- Ансамбль гітаристів Дзигівської філії ЯМШ (керівник – Я. Середюк);
- Ансамбль духових інструментів Клембівської філії ЯМШ (керівник – О. Волошин);
- Вокально-інструментальний ансамбль «Night Flight» – (керівник – І. Пронь).

Викладацькі колективи:

- Оркестр народних інструментів «Перлина Ямполя» – народний аматорський колектив, який веде свою історію з 1964 р.; в різні часи колектив очолювали: А. П. Ільницький, якому належить вагома роль у процесі становлення тоді ще музичної школи та педагогічного колективу; О. І. Корсун – продовжив творчі традиції оркестрового виконання. Сьогодні художнім керівником оркестру є викладач ЯМШ Д. М. Тарасов, під його орудою колектив став відомим на обласних та міжнародних сценічних майданчиках [92; Додаток Д];
- Вокальний дует «Сопрано» у складі О. Самойлюк і Т. Косінської. Розпочав творчу діяльність з 2015 р., представляє взірці вокального мистецтва на регіональних та Всеукраїнських конкурсах, як от «Єднаймо серця», «Зірковий парад», є переможцем та дипломантом фестивально-конкурсних заходів [92; Додаток Д];
- Вокальний ансамбль «Кришталеві роси» у складі О. Самойлюк, Л. Гіньковської, Н. Улянової, І. Махновецької та Т. Косінської. Колектив

створено у 2013 р., в репертуарі твори вітчизняних та зарубіжних авторів, народні та естрадні пісні. Особливе місце у творчості належить духовним творам [92; Додаток Д];

- Вокально-інструментальне тріо «Чарівне сяйво» у складі викладачів Н. Улянової (скрипка), Н. Ревуцької (фортепіано), Т. Косінської (бандура). У виконанні тріо – кращі твори вітчизняної та зарубіжної музики, які представляють на мистецьких заходах навчального закладу та Ямпільської громади [92].

Цікавим та перспективним напрямом діяльності ЯМШ є міжнародна співробітництво та творчі контакти з мистецькими навчальними закладами інших країн. Так, з 2017 р. розпочато співпрацю двох мистецьких шкіл – дитячої музичної школи м. Ямполья Вінницької області (Україна) та школи мистецтв ім. Є. Коки м. Сороки (Молдова). Творчі комунікації передбачають обмін досвідом, викладацьким професіоналізмом, творчими проектами, сольними та звітними концертами. В спільній роботі керуємося принципами єднання, збереження та популяризація культурної спадщини народного і професійного надбання та музичної скарбниці двох народів. Педагоги та вихованці Молдавської школи мистецтв прийняли участь у III Відкритому інструментальному конкурсі «Квітневе інтермецо». Цікавим був спільний звітний концерт юних виконавців двох шкіл [92; Додаток Г].

У 2018 р. на запрошення бурмістра м. Сицув (Польща) Даріуша Маняка учні та викладачі ЯМШ долучилися до святкової програми XVII Загальнонаціонального благодійного концерту, який відбувся в цьому місті.

В надскладних умовах 2022 р. здобувачів освіти хореографічного відділу, здійснили подорож до Італії. Цей проєкт був ініційований для підтримка талановитих дітей України, в межах якого зміцнилися співпраця та культурні зв'язки двох країн, відбувся обмін досвідом з провідними хореографами Італії, проводилася просвітницька та концертна діяльність.

Сподіваємося на продовження міжкультурних зв'язків і надалі в мирний час, що стане запорукою творчого розвитку учнів ЯМШ, розширить їх знання про світовий культурно-мистецький простір.

3.2. Роль навчального закладу в культурному житті громади.

Мистецька школа є активно долучається до культурно-мистецького життя не лише Ямпільської громади, а й усього Вінницького регіону. Учні і педагоги ЯМШ є організаторами та учасниками концертних заходів, конкурсних та фестивальних змагань. Про потужній мистецький та виконавський потенціал навчального закладу свідчить його активна участь в концертних, громадських благодійних заходах міста та області. Традиційними стали участь учнів ЯМШ в проведенні творчих заходів до державних свят, до Дня незалежності України, Дня захисника Вітчизни, Днів міста, молоді тощо.

Завжди піднесено щороку наприкінці червня проходить День молоді. З нагоди цього свята в Ямпільському парку над Дністром просто неба розгортаються справжні гуляння, творчі і спортивні змагання, проводяться ігри та вікторини, благодійні аукціони та святковий концерт в якому з успіхом приймають участь юні митці нашої школи – солісти-виконавці, інструментальні ансамблі та хореографічні колективи.

З початком повномасштабної війни Росії проти України навчальний заклад долучився до суспільно-громадських заходів – благодійних концертів та ярмарків «Разом – ми сила», «З вірою у Перемогу» на підтримку Збройних Сил України (м. Ямпіль, 2022 р.). Зібрані кошти та подарунки від жителів міста передані воїнам на передову [92; Додаток 3];.

В складних умовах цього року здобувачів освіти хореографічного відділу, зокрема колективу «Колорит», здійснили подорож до Італії. Як ми вже зазначали, цей захід ініційований італійською громадою для підтримки учнів нашої школи. На час поїздки зміцнилися контакти та культурні зв'язки

двох країн, цікавим досвідом для юних танцюристів були зустрічі з провідними хореографами Італії, спільна концертна діяльність.

Викладачі та учні ЯМШ представили свою майстерність та виконавське мистецтво на фестивально-конкурсних змаганнях різного рівня, стали переможцями та дипломантами престижних регіональних, обласних, всеукраїнських і міжнародних заходів. Серед найбільш успішних і знакових є участь у таких заходах: Міжнародний фестиваль-конкурс «Місто Лева» (2018 – 2020 рр.), Всеукраїнські фестивалі-конкурси «Чарівна бандура» (м. Одеса, 2018 р.) та «Кобзарському роду нема переводу!» (м. Кам'янець-Подільський, 2019 р.), Обласний фестиваль кобзарського мистецтва «Струни вічності» присвячений пам'яті відомого кобзаря-бандуриста В. Перепелюка та Всеукраїнський фестиваль народних ремесел «Подільські товтри» (м. Вінниця, 2019 р.); Фестиваль «Різдвяні передзвони» та заключний концерт «Відроджуємо українське» в храмі святих апостолів Петра і Павла та катедральному соборі св. Юра (м. Львів, 2019 р.), партнерами даного представницького заходу були Міністерство культури України, Національна музична академія ім. П. І. Чайковського, Львівська музична спеціалізована школа-інтернат ім. С. Крушельницької, Благодійна організація «Майдан Гідності», Благодійний фонд «Молодь заради майбутнього», Благодійна організація «Благодійний фонд «КОЛО»; Всеукраїнський фестиваль «Подільський оберіг» до 30-ї річниці Незалежності України. (с. Буша, Ямпільська міська територіальна громада, 2021 р.); Міжнародні фестивалі-конкурси «Київські каштани» та «Талановиті діти України» (м. Київ, 2020 р.); Всеукраїнський конкурс вокального мистецтва «Осінь мелодія» (м. Гнівань, 2020); Регіональний відкритий конкурс української пісні «Свою Україну любіть» (м. Тульчин, 2022 р.) та ін. [92; Додатки Є; Ж].

Визнанням виконавських здібностей та музичного професіоналізму став той факт, що за результатами Всеукраїнської музичної олімпіади «Голос країни» (м. Київ, 2018 р.), Ямпільська ДМШ по рейтингу посіла 13 місце із

195 мистецьких закладів України, а вихованці та викладачі нашої школи стали лауреатами I та II премій серед 685 учасників.

Цікавими заходами до організації і проведення яких долучились творчі сили ЯМШ стали: творча зустріч та Різдвяний концерт Національної заслуженої капели бандуристів України ім. Г. Майбороди, який пройшов у Вінницькому обласному музично-драматичному театрі ім. М. Садовського (м. Вінниця, 2020 р.). В його межах відбувся професійний майстер-клас від українського диригента, генерального директора, керівника Національної заслуженої капели бандуристів України імені Г. Майбороди, Народного артиста України, Ю. Курача. Незабутнім для учасників став концерт «Свічка пам'яті» (м. Київ, 202 р.) ініційований Київською Міською Державною Адміністрацією, Громадською організацією «Родини «Небесної сотні», Міністерством культури України, Благодійний фондом «Молодь заради майбутнього» [Додаток Ж].

В умовах карантинних обмежень 2020 – 2021 рр. участь вихованців ЯМШ в мистецьких змагання проходила дистанційно: Міжнародний багатожанровий онлайн фестиваль мистецтв «Квітуха країна» (м. Умань, 2020 р.), Всеукраїнська учнівсько-студентська інтернет-олімпіада з музичного мистецтва (інструментальне виконавство, м. Умань, 2020 р.), Всеукраїнський багатожанровий конкурс «Таланти України» (м. Київ) та ін.

Багатогранною є участь вихованців та педагогів ЯМШ в масштабних всеукраїнських і міжнародних культурно-мистецьких проєктах: «Відроджуємо українське», який спрямований на відродження бандурного мистецтва та реалізований у співпраці з «Благодійним фондом «КОЛО» (2018 – 2020 рр.); «Пісні війни» та «Історія. UA» – до Дня захисника України, спільно з Українським інститутом національної пам'яті (м. Київ, 2018 р., 2019 р.); «Народна дипломатія», що передбачав проведення мистецьких зустрічей, творчих виступів, майстер-класів, в країнах Європейського союзу, Польщі, Чехії, Франції, Німеччині (2019 – 2020 рр.) [92; Додаток З].

Нашим навчальним закладом ініційовано Відкритий інструментальний конкурс «Квітневе інтермецо», який традиційно проходить весною з 2015 р., про який ми згадували вище. В 2017 р. започатковано пісенно-поетичний фестиваль «Ямпільська земля» (керівник – викладач Ю. Соболевський). Фестиваль збирає таланти Ямпільщини – поетів, піснярів, самодіяльних композиторів та вокалістів, які презентували свої авторські твори. Яскравим та багатим на емоції є шкільний конкурс вокалістів «Бельканто», вечір-концерт присвячений видатній українській поетесі Лесі Українки «Хотіла б я піснею стати» [92; Додаток Е].

Варто відмітити звітні концерти ЯМШ, які вирізняються цікавим тематичним і різножанровим наповненням програм до яких включено інструментальні та вокально-хорові надбання української та зарубіжної класики, народна музика, твори сучасних композиторів, хореографічні номери тощо. Солісти та творчі колективи навчального закладу засвідчують свою виконавську майстерність перед слухачами – батьками та численими гостями.

Особливо запам'ятався ювілейний концерт Ямпільської дитячої музичної школи 2018 р., присвячений 50-річчю з дня народження навчального закладу. Ювілей школи – це свого роду історична віха, це кордон, що дає можливість оцінити пройдений шлях, згадати добрим словом тих, хто присвятив своє життя рідній музичній школі. На свято були запрошені численні гості – очільники Ямпільської районної державної адміністрації та відділу культури, колишній директор та викладачі-ветерани навчального закладу, громада батьків та учнів. У цей день відбулася мистецько-творча хода вулицями міста від мистецької школи до Районного Будинку культури з квітами та різнокольоровими кульками. Завершилося свято великим концертом під час якого викладачі та учні продемонстрували своє мистецтво та виконавські навички. До концертної програми включені номери у виконанні оркестру народних інструментів, капели бандуристів, учнівського хору, вокально-інструментального ансамблю, солістів-вокалістів

та інструменталістів. Позитивне враження на глядачів справили танцювальні композиції хореографічних колективів навчального закладу [Додаток І].

Концерт ще раз підтвердив, що ЯМШ – це співдружність дітей і дорослих: учнів, педагогічного колективу та батьків. Це радість творення музичного мистецтва.

Як позитивний факт відмітимо проведення в навчальному закладі щорічних посвят в хореографи, вечорів вокальної та класичної музики, концертів з циклу «Неповторні звуки романсу – поезія душі й краси», «І квітами їх називають», «Зимовий калейдоскоп» тощо. Особливо тепло ямпільчани сприймають концерти «Класика в наших серцях», які традиційно приурочені до Міжнародного дня музики, що відмічається світовою мистецькою спільнотою у жовтні. В рамках зустрічей звучать твори світової класичної музики та сучасних авторів – Д. Бортнянського, А. Гулак-Артемівський, Б. Камферт, Г. Форе, І. Кальмана, Г. Свірідова, О. Алябєва, Є. Дербенко, Ф. Сарторі та ін. Виконавці музичних шедеврів – викладачі та вихованці музичної школи, оркестр народних інструментів «Перлина Ямполя», які демонструють високий професіоналізм та майстерність, а своєю творчістю отримали прихильність слухачів Ямпільської громади.

Особливо натхненно проходять концерти до програми яких включено українські народні мелодії – пісні та композиції в сучасному аранжуванні, фольклорні та хореографічні постановки. В репертуарі виконавців ЯМШ народні пісні «Ой, сивая зозуленька», «Ой, на Івана та на Купала», «Ой казала мені мати», «Колискова», оркестрові та інструментальні обробки «Казав мені батько», «Джигуне, джигуне», «Ой, лопнув обруч» та ін.

Прикметно, що в межах таких концертних івентів відбувається представлення юних талантів. Так, в програмі концерту 2020 р. з успіхом презентували слухачам виконавський рівень талановитої учениці ЯМШ, володарки ліричного сопрано Маргарити Кузнецової (клас викладача О. Самойлюк). Вдало підібраний класичний вокальний репертуар (арія Перетті муз. Д. Бортнянського, «Соловей» муз. О. Алябєва, арія «Карамболіна» муз.

І. Кальмана, італійська пісня «O sole mio» тощо) засвідчив вокальні здібності співачки, які були високо оцінені учасниками та глядачами [92].

Прикметно, що до їх організації охоче долучаються викладачі та учні мистецької школи, об'єднані любов'ю до мистецтва та спільною творчою діяльністю, яка надихає та збагачує. Так на практиці відбувається передача творчого досвіду від педагогів до учнів, формуються їх естетичні смаки, вихованці набувають навичок і вмій спільної творчої праці в мистецькому колективі. Разом з тим, це реалізований напрям виховання молодого покоління.

Позитивним є той факт, що записи концертів, творчих вечорів, майстер-класів та інших мистецьких заходів достатньо повно представлені в записах на сайті ЯМШ. Це дає можливість долучатися до мистецьких надбань в період 2020 – 2022 р., який передбачає дистанційне навчання через епідеміологічні загрози та війну. Відео матеріали використовуються викладачами як демонстраційні та ілюстративні під час проведення індивідуальних та групових занять з музичних дисциплін. Вони є змістовним доповненням в системі вільного часу і дозволяють учнів мистецької школи та усіх бажаючих членів громади. Багатий відеоархів слугує своєрідною рекламою навчального закладу, здійснює його інформаційну підтримку та просування в мережі інтернет.

3.3. Впровадження Програми розвитку сучасного бандурного мистецтва Ямпільської мистецької школи.

Зважаючи на важливість відродження сучасного бандурного мистецтва та народного інструментально-вокального виконавства, нами була розроблена програма розвитку творчої спадщини інструментально-вокальної традиції в ЯМШ, яка в майбутньому може стати запорукою відродження цього мистецтва. Ефективність розробленої програми перевіряється за рахунок введення в навчально-виховний процес нових умов та методик, а

також вивчення їх впливу на розвиток творчої спадщини інструментально-вокальної традиції.

Дослідження ініційоване Ямпільською мистецькою школою під керівництвом викладача класу бандури Т. Косінської та проводилося впродовж навчального року, а саме в період з 01.09.2016 по 31.05.2021 рр. у м. Ямполі та Ямпільському районі.

Дослідження складалося з трьох етапів:

- перший етап – ознайомлення з інструментальним забезпеченням шкіл, належними умовами для навчання гри на бандурі та бандурного співу; проведення опитування серед жителів Ямпільського району для визначення рівня важливості народного інструментально-вокального виконавства, бандурного мистецтва у житті суспільства та підростаючого покоління.
- другий етап – розробка та впровадження програми розвитку сучасного бандурного мистецтва на основі Ямпільської ДМШ на 2017-2020 н. р.;
- третій етап – перевірка та зазначення змін у розвитку бандурного мистецтва після впровадження програми.

На першому етапі ми дослідили умови навчального закладу для розвитку сучасного бандурного мистецтва, а саме: наявність повноцінних, високоякісних в акустичному і технічному розумінні концертних інструментів, належне забезпечення школи та класів, наявність викладачів-бандуристів та інші належні умови для можливості навчання дітей. Відбулася діагностика рівня важливості народного інструментального та вокального виконавства, бандурного мистецтва у житті суспільства, та оцінена згідно з таблицею компонентів та показниками діагностики рівня усвідомленості та важливості інструментально-вокального виконавства.

На другому етапі нами було розроблено програму розвитку сучасного бандурного мистецтва.

На третьому етапі, після впровадження програми розвитку сучасного бандурного мистецтва в ЯМШ, проаналізовано чи відбулися позитивні зміни після впровадження програми розвитку.

Експериментальне впровадження програми відбулося в межах однієї школи, ми не обирали контрольну та експериментальну групу осіб, а проводили дослідження в одній і тій самій групі. Ми проаналізували стан розвитку сучасного бандурного виконавства та бандурного співу на початку та наприкінці експериментальної роботи, щоб зазначити зміни групи.

Основна мета експериментального дослідження полягала в забезпеченні розвитку сучасного бандурного мистецтва в ЯМШ. Після розробки програми дослідження нами було розроблено авторську програму розвитку сучасного бандурного мистецтва Ямпільської ДМШ – це комплекс заходів, які спрямовані на підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері освіти та культури.

Метою програми стало:

- створення умов для забезпечення оптимальної творчої активності кожної дитини, досягнення нею достатнього рівня професійної, мистецької підготовленості, розвиток духовної, моральної, художньо-естетичної культури, індивідуальних здібностей і талантів учнів-бандуристів, задоволення мистецьких видовищних запитів населення;
- максимальне залучення дітей до навчання сучасному бандурному мистецтву, створення для обдарованих учнів-бандуристів умов для реалізації їхніх здібностей в професійному бандурному мистецтві вищих досягнень.

Мета програми передбачала: розвиток сучасного бандурного мистецтва Ямпільської ДМШ, підвищення інтересу сучасного суспільства та збереження національних традицій, формування любові й поваги до українського народного інструменту бандури, виховання висококваліфікованих виконавців-бандуристів, формування національної свідомості в середовищі молодого покоління.

В основу програми було покладено ідею відродження, становлення, розвитку, та впровадження бандурного мистецтва в початковому спеціалізованому мистецькому навчальному закладі м. Ямполя – Ямпільській ДМШ, де через навчальний процес, проводиться концепція належності української музичної культури до європейської та світової культури, що сприяє вихованню національної свідомості сучасної української молоді не лише м. Ямполя, а й району.

Реалізація програми забезпечила створення умов для активізації та збагачення форм колективної дитячої творчості, прискорила процес створення плідно працюючих «зразкових» ансамблів, капели бандуристів (з метою стимулювання зацікавленого ставлення до кобзарської спадщини України, виховання духовності та національної гідності та його гідного представлення на міжнародній арені), надала змогу вийти на рівень передових показників мистецького розвитку населення та професійних творчих досягнень, а також наблизила якість початкової мистецької професійної освіти в ЯМШ до європейських стандартів.

Реалізація програми спрямовувалася на вирішення таких завдань:

- результативне проведення вступних кампаній учнів-бандуристів на навчання до ПСМНЗ Ямпільської ДМШ (Формування свідомого і відповідального ставлення учнів, батьків до процесу навчання і виховання молодого покоління м. Ямполя, району);
- збагачення технічно-інструментальної бази (реставрація інструментів, декорування, заміна струн, закупівля струн, закупівля нових інструментів);
- створення сприятливих умов для уникнення швидкоплинності учнівського складу;
- організація концертно-творчої, конкурсної діяльності учнів класу бандури в районних, обласних, всеукраїнських, міжнародних фестивалях-конкурсах;

- активізація та збагачення форм колективної дитячої творчості, створення працюючого «зразкового» ансамблю, збереження та підтримка існуючої капели бандуристів «Авангард-Folk»;
- удосконалення творчих здібностей учнів-бандуристів, формування зіркової плеяди для участі в святкових концертах-фестивалях Ямпільського району;
- розкриття талантів кожної особистості (виявлення та підтримка обдарованих бандуристів-стипендіатів голови Ямпільської Районної державної адміністрації);
- розвиток бандурної композиторської школи, заохочення учнів-бандуристів до композиторської діяльності:
 - виявлення обдарованих дітей та подальша перспектива творчого зростання юних учнів-композиторів;
 - розроблення учнями-бандуристами Ямпільської ДМШ репертуарної нотної збірки «Музика для малюків»;
 - організація творчих зустрічей з провідними сучасними українськими композиторами-бандуристами в стінах Ямпільської ДМШ.
- введення нового навчального предмету «Кобзарознавство» (з метою становлення свідомого бандуриста, як носія українського національного духу, що потребує цілого комплексу знань з історії кобзарства та його ролі у розвитку незалежної української держави);
- становлення на території Ямпільської ДМШ «Пам'ятника БАНДУРИ», що стане початком відкриття сучасної алеї музичних інструментів;
- відкриття нового горизонту для подальшої роботи над втіленням національно-патріотичної ідеї в житті нашої Держави: удосконалення економічних засад у сфері розвитку бандурного мистецтва, запровадження ефективного кадрового, фінансового, матеріально-технічного, наукового, методичного та інформаційного забезпечення.

Для реалізації дослідження були сплановані наступні *етапи* роботи:

I етап (підготовчий етап) – I семестр 2017-2018 н.р.

II етап (проектно-діагностичний) – II семестр 2017-2018 н.р.

III етап (основний етап реалізації програми з впровадженням експериментально-пошукових досліджень) – 2018-2020 н.р.

IV етап (узагальнюючо-аналітичний, рефлексивно-підсумовуючий етап реалізації програми) – закінчення 2019-2021 н.р.

Програму передбачалося виконати протягом 4-х років.

Вже можна говорити про результати та позитивні зрушення щодо стратегії розвитку бандурного мистецтва Ямпільської ДМШ та її реалізації в життя. Бандура стає стильною, сучасною і прогресивною. Це частина мрії, яка здійснюється. На даний момент, з метою стимулювання зацікавленого ставлення до бандурного мистецтва, працюємо над активізацією та збагаченням форм колективної учнівської творчості. Сформовані такі творчі одиниці, як: молодший та старший ансамблі бандуристів. Крім того, в колективі діють, також, малі концертні форми: дуети, тріо, квартети, солісти-виконавці. Варто зауважити, що формування класу – це довготривалий процес. Головне не кількість, а якість, яка згодом буде працювати на сформований учнівський колектив. Нині, сформований клас бандури, який нараховує 12 учнів.

Одна зі складових стратегії розвитку бандурного мистецтва, набирає своїх обертів. Капела бандуристів «Авангард-Folk» ЯМШ стрімко йде вперед та завойовує прихильників. Також ми продовжуємо працювати над створенням зіркової плеяди бандуристів для участі в зіркових концертах-фестивалях, районних та обласних конкурсів (серед учнів початкових мистецьких навчальних закладів, шкіл естетичного виховання), лауреатів всеукраїнських та Міжнародних конкурсів юних виконавців.

У період навчання учні набувають досвіду музично-виконавської діяльності на контрольних заняттях, академічних концертах і сольних виступах під час перевідних або державних іспитів школи, але цього

виявляється замало. Тільки найбільш наполегливі й працьовиті діти досягають самих високих успіхів не тільки в навчанні, а й на конкурсних змаганнях, фестивалях. Такі форми навчання мають неоціненне значення та актуалізують творчий потенціал кожного виконавця.

Конкурс дає змогу підсумувати певний етап спільної роботи конкурсанта і викладача, виступає показником її якості. Для нього характерна наявність змагального компонента, який вимагає надзвичайно високого ступеня мобілізації здібностей та зусиль учасників. У цих умовах формується ціннісне ставлення, зокрема музично-виконавська компетентність, учнів-конкурсантів [24; 25].

Отже, проведення музичних конкурсів, фестивалів серед виконавців дають юним бандуристам можливість проявити себе і водночас стимулюють їх особистісно-професійний розвиток. Вдало організовані конкурси стають знаковими культурними подіями, що залучають до бандурного мистецтва нових прихильників. Тобто саме такі мистецькі проекти на сьогодні є стимулюючим фактором у підвищенні виконавської компетентності учнів-бандуристів, а також надають повноправний статус входження бандури до панорами сучасного музичного життя як інструмента з надзвичайно унікальним неповторним звучанням, виконавсько-технічними можливостями та перспективністю в подальшому розвитку.

Учні ЯМШ неодноразово перемагали на різноманітних конкурсах регіонального рівня (в містах Вінниця, Могилів-Подільський, Гнівань, Жмеринка, Київ, Львів). В наших планах перемоги на творчих змаганнях республіканського рівні.

Ми можемо пишатися першими здобутками своїх конкурсантів-бандуристів. Ще з минулого навчального року, Ямпільська ДМШ, почала займати переможні місця. Особливого розголосу в мережі та між людьми набула творчість юних вихованців після феєричного виступу у м. Львові на міжнародному конкурсі «Зірковий парад». На одній сцені з юними артистами, танцюристами та співаками із Молдови, Румунії та інших країн,

наші діти міцно тримали марку співочих подолян та вибороли майже усі перші місця конкурсу. Разом із вихованцями гідний приклад показували викладачі, які брали участь у подібних конкурсах спільно з дітьми. Так, дуєт «Сопрано» у складі О. Самойлюк та Т. Косінської виборів Гран-Прі конкурсу «Зірковий парад». Викладач Тетяна Косінська стала лауреатом I премії у номінації «Інструментальна музика – професіонали» [Додаток Д].

На Всеукраїнському багатожанровому конкурсі мистецтв «Подільський зорепад» у м. Вінниці в старшій категорії лауреатом III премії стала А. Оляновська (учениця народно-оркестрового відділу по класу бандури ЯМШ, клас викладача Косінської Т. В.), а Я. Юрченко (учениця народно-оркестрового відділу по класу бандури ЯМШ, клас викладача Косінської Т. В.) стала лауреатом III премії в номінації «Інструментальна музика» в середній віковій категорії. Зауважимо, що упродовж 6-ти років юна бандуристка Я. Юрченко перемагала та була призером численних мистецьких конкурсів виконавської майстерності. В період 2020 – 2021 рр. Яна стала лауреатом I премій та володарем Гран-Прі багатьох всеукраїнських та Міжнародних конкурсів, отримала схвальні відгуки в пресі [87]. Високі результати показала і капела бандуристів «Авангард-Folk» (клас викладача Косінської Т. В.), яка зайняла I місце в номінації «Інструментальна музика». В свою чергу, викладач Т. Косінська також стала лауреатом II премії серед професіоналів [86; Додаток Ж].

У славній та переможній скарбниці школи є участь у всеукраїнському конкурсі «Музичний Олімп», де школярі стали лауреатами першої, другої та третьої премій й привезли на батьківщину Гран-Прі конкурсу. На XXV Міжнародному дитячо-юнацькому естрадному конкурсі «Музична парасолька», учні ЯМШ теж отримали Гран-Прі. На обласному конкурс-фестивалю «Подільський первоцвіт» наші вихованці зайняли призові місця та Гран-Прі [Додаток Є]. Після перемог у музичних олімпіадах (2017 – 2018 рр.), Ямпільська ДМШ привезла призові місця з XII всеукраїнської музичної олімпіади «Голос Країни – 2018», що відбулася у м. Києві. Завдяки

наполегливій праці і таланту, вихованці та викладачі Ямпільської музичної школи стали лауреатами I та II премій серед 685 учасників музичної олімпіади.

Впродовж 2019-2021 рр. через карантинні обмеження, викликані епідемією covid -19, викладачі та учні нашого навчального закладу приймали участь в онлайн конкурсах та фестивальних заходах

ЯМШ теж влаштовує мистецькі зустрічі для творчих дітей та молоді України. В період 2017 - 2020 рр. м. Ямпіль зустрічав співочих гостей із усієї області та із-за кордону. На конкурс завітали юні виконавці з Молдавії та Румунії. Тож маємо сподівання, що щорічний конкурс «Квітневе інтермецо» отримає статус міжнародного.

Варто також відзначити викладацький склад Ямпільської дитячої музичної школи, який представляє свою майстерність на конкурсах та фестивалях, має у своєму власному творчому доробку мають подяки та нагороди за вагомий внесок та розвиток духовних цінностей підростаючого покоління, активну професійну діяльність, ідеї відродження й розвитку національної української культури. Зазначене свідчить, що ми вже можемо говорити про перші позитивні результати та успіхи.

На майбутнє маємо в планах ввести новий навчальний предмет «кобзарство», вивчення якого буде сприяти становленню свідомого бандуриста, як носія українського національного духу, що потребує цілого комплексу знань з історії кобзарства та його ролі у розвитку незалежної української держави. Це дозволить міцно закріпити у юних серцях дух і єдність українського народу, української культури, а також допоможе впровадити інноваційні методики у навчальний процес, де учні отримуватимуть необхідний обсяг знань для реалізації музично-творчого потенціалу. Загалом популяризація кобзарського і бандурного мистецтва може в перспективі стати цікавим напрямом міжнародних культурних контактів мистецької школи із зарубіжними культурно-мистецькими центрами, установами, асоціаціями фахівців та музикантами. Унікальність

цього мистецького феномену потребує подальшого дослідження та широкої пропаганди.

Також плануємо продовжити практику проведення майстер-класів знаних митців-бандуристів та виконавських колективів, яку започаткували ще в 2020 р. спільно з Вінницьким обласним музично-драматичним театром ім. М. Садовського. Тоді відбулася творча зустріч з Національною заслуженою капелю бандуристів України ім. Г. Майбороди під орудою Народного артиста України Ю. Курача. Як свідчить практика, такий формат співпраці є неоціненними для становлення молодих музикантів, оскільки долучає їх до кращих зразків бандурного мистецтва, демонструє професійну виконавську майстерність колективу, підвищує фаховий рівень викладацького складу навчального закладу, є дієвим засобом популяризації цього виду мистецтва в Україні.

Працюємо над залученням молоді до відродження етнічної пам'яті українського народу. Майбутнє бандури багато в чому залежить від нашої молоді та її креативності. Молодь – унікальна, сильна, дужа і надзвичайно талановита. Тому, ми заручилися підтримкою місцевої влади, яка планує підтримати обдаровану молодь та організувати для неї стипендії. Маємо в планах організувати творчі зустрічі з сучасними відомими композиторами та бандуристами, якими пишається вся Україна: М. Круть, Я. Джусем, В. Лисенком, Р. Лісовою, Р. Гриньківом, І. Гайденком, О. Герасименко, Д. Губ'яком та українським музичним гуртом «Шпилясті кобзарі».

Впевнені, що в недалекому майбутньому бандура дійсно стане брендом України. Але такі високі досягнення можливі лише завдяки напруженій праці учнів, професіоналізму викладачів, розумінню батьків та належній підтримці фахового середовища та органів державної влади.

3.4. Напрями та перспективи розвитку мистецької школи.

Бачення перспектив та шляхів подальшого розвитку Ямпільської мистецької школи викладено та затверджено в Перспективному плані

розвитку навчального закладу на період до 2026 р. Основною метою документ визначає поетапну еволюційну модернізацію закладу, що відповідає сучасним європейським вимогам: забезпечення вільного творчого, інтелектуального, духовного розвитку дітей/громадян, доступності мистецької освіти та інтегрування її до європейського освітнього простору [92].

На думку розробників Перспективного плану акумулювання ідей для подальшого розвитку початкової мистецької освіти в умовах освітньої реформи та децентралізації, дозволить навчальному закладу:

- відновити та посилити роль початкової мистецької освіти в житті громади, українського суспільства в цілому, підвищити її якість;
- розвинути і надати нові можливості для розвитку закладу в сучасних умовах;
- розширити доступність початкової мистецької освіти для мешканців громади, незалежно від віку та місця проживання, в тому числі і для громадян з особливими освітніми потребами.

В Перспективному плані окреслені *стратегічні та операційні цілі*, які спрямовані на забезпечення місії ЯМШ, розв’язання проблем, протистояння викликам і ризикам на основі найбільш повного використання можливостей і створення підґрунтя подальшого розвитку закладу. Для наочності вони подані у вигляді таблиці:

Таблиця 1

Матриця стратегічних та оперативних цілей

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ	ОПЕРАЦІЙНА ЦІЛЬ
1. НОВА ПАРАДИГМА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ – СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ШКОЛА	1.1. Менеджмент. Управлінський аспект
	1.2. ЯМШ – сучасна мистецька школа
	1.3. Безпека та комфорт ЯМШ
	1.4. Формування іміджу ЯМШ

2. ЯМШ - СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	2.1. Здобувач початкової мистецької освіти – особистість, патріот, митець
	2.2. Мистецька освіта для особливих дітей/громадян
	2.3. Обдарована дитина
	2.4. Педагогічний працівник – рушійна сила сучасної мистецької школи
3. НАЛАГОДЖЕННІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ - ОСНОВА ЯКОСТІ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	3.1. Партнерство
	3.2. Мистецька освіта без кордонів
	3.3. Матеріально-технічне забезпечення
4. ЯМШ ЯК ПРОСТІР ДІАЛОГУ	4.1. Медіацентр - основа розвитку творчих здібностей дітей/громадян
	4.2. ЯМШ - унікальний та привабливий туристичний об'єкт/публічний простір

Для реалізації означених амбітних цілей, на нашу думку, необхідно вирішити такі *основні завдання*:

- передусім, це проведення модернізації освіти ЯМШ із урахуванням сучасних тенденцій розвитку галузі освіти в сфері культури;
- забезпечення якісної мистецької підготовки здобувачів з метою здобуття їхньої конкурентоспроможності та профорієнтації;
- відкриття нових відділів та груп з урахуванням зростаючого попиту населення громади;
- збереження та розвиток закладу на засадах самоокупності;
- створення умов для духовного розвитку креативної особистості та її творчої самореалізації;
- запровадження освітньо-мистецьких інновацій, інформаційно-комунікаційних педагогічних технологій;
- створення толерантного середовища для навчання та творчості;
- створення сприятливих умов для пошуку, підтримки та розвитку обдарованих дітей і молоді, їх заохочення до навчання мистецтву;
- підтримка дітей та молоді з особливими освітніми потребами;

- забезпечення консолідації та взаємодії соціальних і наукових партнерів з метою інтенсифікації розвитку й удосконалення освітньо-мистецького середовища;
- приведення матеріально-технічного стану закладу у відповідність із потребами сучасної мистецької освіти;
- формування корпоративної культури, фірмового стилю та просування бренду ЯМШ за допомогою культурного продукту – створення культурно-освітніх проєктів;
- створення спільних мистецьких проєктів у співпраці з громадськими організаціями та іншими культурними установами населених пунктів, що входять до громади, регіону тощо;
- розширення співпраці з міжнародними фондами та містами побратимами щодо обміну досвідом та залучення додаткових грантових коштів і нових програм, спрямованих на розвиток ЯМШ;
- розширення мережі відокремлених структурних підрозділів ЯМШ (філій) в старостинських округах громади [92].

Охарактеризуємо етапність та особливості виконання основних завдань. Передусім, маємо наголосити, що вони лежать в площині модернізації позашкільної мистецької освіти, розвитку сучасних напрямків мистецтва на базі нашого навчального закладу, передбачають підвищення якості та змісту початкової мистецької освіти. Для цього доцільно удосконалити організацію науково-методичного та освітньо-мистецького процесу, створити ефективну систему стимулювання інноваційної діяльності педагогічних працівників на основі самовизначення, авторського бачення педагогічних методик і технік, неупередженого і толерантного ставлення до оцінки результатів.

Практика успішних вітчизняних і зарубіжних мистецьких навчальних закладів підтверджує необхідність запровадження нової філософії управлінського мислення, яка базується на концептуальності в управлінні, оновленні методів і технологій діяльності, утвердження лідерської позиції

адміністрації закладу тощо. Переконані, що ефективний менеджмент мистецької школи удосконалить його організаційну структуру, стане запорукою утвердження дієвої корпоративної культури та доброго психологічного клімату в колективі, сприятиме формуванню позитивного іміджу закладу в громаді, регіоні, державі, за кордоном. Також, зазначені зміни забезпечать подальший розвиток та просування системи освітньо-мистецьких послуг ЯМШ, маркетингу, формування конкурентоспроможності та привабливості навчального закладу, що є важливою перевагою та умовою успішного функціонування в сучасних умовах ринкових відносин, вирізнять ЯМШ з-поміж інших мистецьких шкіл.

В процесі виконання нашої роботи ми визначили *ресурсне забезпечення*, яке необхідне навчальному закладу для виконання завдань перспективного розвитку, стане основою його успішного функціонування.

Передусім, головним ресурсом, що надасть можливість ефективного розвитку є *кадровий потенціал* школи. Саме педагогічні працівники є основою якісного навчального процесу та рушійною силою змін, які визначають його подальшу розбудову. Сучасні трансформації ставлять перед викладачами мистецьких шкіл завдання та умови постійного підвищення кваліфікаційного рівня, набуття нових знань, оволодіння інноваційними мистецькими, педагогічними, інформаційно-комунікаційними та інтернет технологіями та широкого їх практичного застосування. В свою чергу, менеджмент ЯМШ має створити належні умови та запровадити систему стимулювання інноваційної діяльності педагогічних працівників закладу. С

Вважаємо, що сьогодні на часі впровадження нової моделі організації безперервного навчання. В цьому суттєву допомогу надасть організація та проведення для педагогічних працівників нашого закладу онлайн-курсів, як от:

- «Домедична допомога» (ГО «Смарт освіта» і EdEra, 3 год.) - <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-SmartOsvita+Med+1/about>;

- «Протидія та попередження булінгу (цькуванню) в закладах освіти» (Прометеус, 80 год.) - https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:MON+AB101+2019_T2/about;
- «Ключові уміння 21-го століття» (EdEra, 30 год.) - https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:British_Council+BC1+2020/about;
- «Недискримінаційний підхід у навчанні» (EdEra, 30 год.) - <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about>;
- «Інклюзивна освіта в умовах сучасної школи» (Освітній проєкт «На урок», 10 год.) - <https://naurok.com.ua/conference/inclusion2>;
- «Збереження здоров'я дітей з особливими освітніми потребами» (Освітній проєкт «На урок», 2 год.) - <https://naurok.com.ua/webinar/zberezhennya-zdorov-ya-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami>;
- «Впровадження інновацій у школах» (Прометеус, 60 год.) - https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:MIT+LIIS101+2018_T3/about;
- «Освітні інструменти критичного мислення» (Прометеус, 60 год.) - https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CTFT102+2018_T3/about

Важливим ресурсом якісного навчального мистецького процесу є залучення фахівців профільних навчальних закладів – вишів, коледжів культури і мистецтва, а також представників державних та громадських організацій, фахових асоціацій (музикантів, артистів, виконавців) у якості консультантів. Така допомога у форматі майстер-класів, тренінгів, круглих столів та семінарів, арт-резиденцій тощо надасть можливість викладацькому складу ЯМШ долучитися до процесу обговорення нагальних питань розвитку освіти в галузі мистецтва, обмінятися досвідом, практичними навичками, педагогічними методиками, навчальними матеріалами. Тракуємо таку співпрацю як канал підвищення кваліфікації та набуття фахових знань.

Ще одним базовим ресурсом успішного розвитку навчального закладу є розробка та реалізація механізмів залучення додаткових *фінансових і матеріальних ресурсів* (цільових соціальних проєктів, інвестицій, благодійних внесків тощо); підвищення ефективності використання бюджетних та позабюджетних коштів. Це передбачає облаштування приміщення та території закладу (філій) для безпечного і комфортного навчання, праці, забезпечення у закладі комфортного повітряно-теплого режиму, належного освітлення, прибирання приміщень, утримування побутових приміщень, вбиралень. Необхідно створити умови для широкого і безпечного використання мережі Інтернет, формувати навички поведінки в Інтернеті усіх учасників освітньо-мистецького процесу.

Сьогодні навчальний процес потребує оновлення та придбання музичних інструментів; упорядкування класних приміщень для індивідуальних і групових занять, хорових, оркестрових та хореографічних залів. На часі формування електронної бібліотеки – нотної, навчально-методичної, наукової літератури, видань з мистецтва, фольклору тощо.

За умови успішної реалізації Перспективного плану розвитку ЯМШ на 2021 – 2026 рр. ми спрогнозували такі *очікувані результати*:

- Будуть забезпечені умови для здобуття сучасної, доступної та якісної початкової мистецької освіти відповідно до вимог суспільства, запитів особистості й потреб держави;
- підвищиться рівень професійної компетентності педагогічних працівників (психолого-педагогічними знаннями та вміннями, володіння прийомами індивідуалізації навчання та виховання здобувачів);
- підвищиться рівень навчальних досягнень здобувачів мистецької освіти;
- значно покращиться матеріально-технічний стан навчального закладу;

- покращиться позитивний імідж, підвищена конкурентоспроможність ЯМШ в соціумі.

Висновки до 3 розділу

Враховуючи вимоги сучасного світу, ЯМШ позиціонує себе, як креативний сучасний мистецький осередок Ямпільської міської територіальної громади, постійно дбає про розвиток фахової освіти, підвищення якості освітніх послуг.

ЯМШ розроблено та впроваджується Перспективний план розвитку навчального закладу на 2021 – 2026 роки, яким передбачена поетапна еволюційна модернізація закладу, що відповідає сучасним реаліям, запитам суспільства та європейським вимогам. Визначені стратегічні цілі, пріоритетні завдання, ресурси для їх досягнення, організаційні засади реалізації; обґрунтовані ресурсні потреби та спрямовані на оновлення змісту, форм, методів навчання і виховання, системи контролю і оцінювання, прийняття управлінських рішень тощо.

Викладачі та вихованці мистецької школи є активними учасниками культурного життя Ямпільської громади. Своє мистецтво вони неодноразово представляли на концертних і благодійних мистецьких заходах Ямпільської громади та Вінничини; вітчизняних і міжнародних конкурсних та фестивальних змаганнях «Чарівна бандура» (м. Одеса) та «Кобзарському роду нема переводу!» (м. Кам'янець-Подільський), «Різдвяні передзвони» та «Місто Лева» (м. Львів), «Київські каштани» та «Талановиті діти України» (м. Київ), «Осінь мелодія» (м. Гнівань), «Подільський оберіг» (с. Буша, Ямпільський р-н), «Свою Україну любіть», «Голос країни» та ін., що засвідчує високий мистецький і виконавський рівень юних митців, їх наставників та потужний потенціал, що сприятиме подальшому розвитку мистецької практики.

Участь ЯМШ в культурно-мистецьких та громадських заходах громади та усього Вінницького регіону активно впливає на формування позитивної громадської думки щодо діяльності навчального закладу та його іміджу, підвищує авторитет педагогічного складу.

Удосконалення та запровадження нової моделі управлінської діяльності, створення позитивного психологічного клімату в колективі навчального закладу, сприяє формуванню його позитивного іміджу в соціумі, стане запорукою міжкультурних комунікацій.

Як позитивний факт роботи педагогічного колективу ЯМШ, відмітимо ініціювання і впровадження Програми розвитку сучасного бандурного мистецтва Ямпільської мистецької школи впродовж 2018 – 2021 рр. Це сприяло відродженню, вивченню та популяризації національних традицій цього виду музичного виконавського мистецтва, естетичному вихованню молоді, їх патріотичному вихованню.

Проведене нами дослідження дозволило визначити перспективи навчального закладу та надати рекомендації, практичне впровадження яких дозволить і надалі проводити модернізацію освіти ЯМШ із урахуванням сучасних тенденцій розвитку галузі освіти в сфері культури та підвищити якість освітніх послуг.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження ми отримали такі висновки і результати:

1. Нами було виявлено та опрацьовано корпус джерел з тематики магістерської роботи. Аналіз літератури засвідчив актуальність вивчень питань, пов'язаних з теоретичними засадами та практикою функціонуванням початкової мистецької освіти в Україні. Науковці наголошують на необхідності впровадження в навчальний процес інновацій і змін, які стануть визначальними в сучасних умовах соціокультурних трансформацій, освітніх реформ та децентралізації. Ця проблематика знайшла відображення в наукових доробках В. Кулик, О. Комаровської, О. Просіної, Г. Падалки, О. Рудницької, Л. Сбітневої, Т. Турчин, В. Черкасова та ін.

Питання спрямованості музичного виховання на формування морально-естетичних якостей учнів знайшли відображення в працях В. Павлученко, І. Полевікова, Л. Сбітневої, С. Сироеженко, С. Чепіги та ін.

Широкий контекст проблеми дозволив зрозуміти культурологічні, педагогічні та філософські праці Ю. Богуцького, О. Копієвської, Л. Сморгж.

Проблематика потребує подальших розробок, враховуючи виклики сьогодення та специфіку діяльності в освітньому процесі мистецьких шкіл.

2. Мистецька освіта – освітня галузь, що спрямована на розвиток у людини спеціальних здібностей і смаку, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності та вдосконалення власної почуттєвої культури.

У професійному науково-практичному середовищі дійшли висновку, що початкова мистецька освіта гармонійно поєднує навчання, виховання і розвиток дітей і молоді засобами мистецтва. Вона покликана підготувати їх до активної участі в соціокультурному житті, до подальшої художньо-естетичної самоосвіти, мистецького самовираження, сформувані цінності та морально-етичні орієнтації.

Як самостійна сфера, мистецька освіта володіє специфічними галузевими технологіями, які забезпечують опанування учнями мистецьких цінностей, засвоювання знань, набуття різноманітних умінь і навичок, є засобом художнього розвитку, тобто становлення особистості як суб'єкта художньої діяльності.

3. Мистецька освіта була і до сьогодні залишається органічною, невід'ємною і самостійною частиною феномену культури України. Вона функціонує в колі таких систем організації людської діяльності, як мистецтво, освіта, культура, органічно вписується в соціокультурну сферу. Її основне завдання – виховання освіченої, духовно багаті особистості засобами мистецтва. Серед пріоритетних цілей – формування і розвиток цілісної особистості у процесі художнього пізнання, формування її художніх та життєвих цінностей через мистецтво; утвердження здатності національної (особливо актуально нині у зв'язку з воєнними та політичними подіями в Україні); набуття учнями комплексу ключових та мистецьких компетентностей задля особистої творчої самореалізації та професійного зростання.

Мистецька освіта виконує ряд соціокультурних функцій, їх пріоритетність та зміст широко трактуються в науковому дискурсі. Серед основних: світоглядно-виховна, ціннісно-орієнтаційна, інформаційно-пізнавальна, духовно-творча, естетична, гедоністична, інтегративна, комунікативна, релаксійна функції та ін.

4. В процесі дослідження ми виявили, що культурна компетентність особистості постає у формі ключової компетентності, яка дозволяє самостійно зрозуміти горизонти власного світогляду, вільно використовувати загальнокультурні та специфічні знання, культурні зразки, правила поведінки, а також систему загальноприйнятих світоглядних установок і ціннісних орієнтацій у різних видах діяльності, володіння міжкультурними навичками комунікації, розуміння та толерантне ставлення до власне національних та світових культурних надбань.

Її основні компоненти – розуміння, ставлення, знання, навички.

Наріжним каменем компетентності є культура, як результат цивілізаційного поступу людства та визнані прийоми поведінки, прояву почуттів, комунікацій, рівень мислення, здатність до саморозвитку і самовиявлення. Також культурна компетентність особистості вказує на ступінь соціалізації та інтегрованості індивіда в суспільство.

5. Система початкової мистецької освіти є органічною складовою єдиної державної освітньої системи України та частини європейського культурного простору.

В Україні прийнято ряд законодавчих актів та нормативно-правових документів, що регламентують діяльність в галузі початкової мистецької освіти. Це: Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про культуру» (2010 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.); Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (2018 р.); Накази Міністерства культури «Положення про мистецьку школу (2018 р.), «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм для мистецьких шкіл» (2018 р.); а також Професійні стандарти «Викладач мистецької школи (за видами навчальних дисциплін)» (2022 р.), «Концертмейстер мистецької школи» (2022 р.) та ін.

Представлений корпус правових документів свідчить про розуміння державою важливості початкової мистецької освіти як складника культурно-освітньої практики, відповідає сучасним тенденціям галузі, забезпечує виконання її основних цілей та завдань, які узагальнено полягають у формуванні багатогранної, духовної та національно орієнтованої творчої особистості, яка здатна розуміти, відтворювати і створювати твори професійного і аматорського мистецтва. Початкова мистецька освіта створює умови та є основою для такої мистецької діяльності та в перспективі – подальшого фахового зростання учнів. Дослідження також показало, що сучасні мистецькі школи є вагомою складовою вітчизняного соціокультурного простору.

Наразі, за офіційними даними в Україні функціонують 1327 навчальні заклади початкової мистецької освіти (мистецькі школи, дитячі музичні школи тощо), в тому числі 54 працюють у Вінницькій області та забезпечують навчання 11776 учнів. Мистецькі школи, попри труднощі та драматичні події сьогодення, активно включилися в процес модернізації змісту, структури, методів початкової мистецької освіти, які зумовлені реформуванням освітньої галузі, особливостями впровадження в місцевих громадах в умовах децентралізації.

6. Соціокультурні зміни та реформування сучасної освітньої галузі в Україні вплинуло на модернізацію початкової мистецької освіти. Корпус нормативно-правових документів надає мистецьким школам більше автономії в площинах: менеджменту навчального закладу; організації навчального процесу; формування внутрішньої системи забезпечення якості початкової мистецької освіти; забезпечення права вибору освітніх компонентів, розроблення навчальних планів і авторських програм з урахуванням освітніх завдань та потенціалу педагогічного колективу мистецької школи; ширшого залучення новітніх технологій навчання; справедливе і всебічне оцінювання діяльності педагогічних працівників тощо.

Важливим та перспективним напрямом реформування початкової музичної освіти є впровадження в освітній процес гуманістичних тенденцій, сповідання принципу людино центричності (дитиноцентричності). Дослідження також засвідчило необхідність застосування особистісно-розвивальних форм і методів організації навчання в мистецьких школах, що передбачає створення умов для формування у дітей широкого кола компетенцій та розкриття творчого потенціалу. Перехід до нового типу гуманістично-інноваційної освіти забезпечує можливість її подальшої інтеграції у міжнародний освітній простір.

Це свідчить, що основою сучасної національної початкової мистецької освіти є формування всебічно і духовно розвиненої, творчо активної особистості.

Сучасна мистецька школа широко використовує можливості інформаційно-комунікаційні технології, які в своєму арсеналі мають потужний культурний потенціал. Доступ до інформаційних ресурсів (баз даних, електронних бібліотек, архівів тощо) значно розширює можливості представлення під час занять досягнень національного та світового мистецтва, сприяє їх сприйняттю і засвоєнню учнями, формує естетичні орієнтири молодого покоління.

В реаліях карантинних обмежень та воєнного стану в період 2020 – 2022 рр. в мистецьких школах постала необхідність організації дистанційного навчання. Наразі, в освітньому процесі широко використовуються онлайн-інструменти та інформаційно-комунікаційні системи (освітні платформи) – Zoom, Skype, Webex, Viber, Meet, додатки Google, які забезпечують можливість педагогу передавати учням інформацію, знання, уміння, завдання, досвід.

Використання освітніх платформ, створення інтерактивних навчальних додатків дозволяє вести аналітику навчального процесу у реальному режимі та реалізовувати стратегії індивідуального підходу.

7. Ямпільська мистецька школа заснована в 1968 р. як дитяча музична школа. За понад півстолітній період існування розвинулась в потужний осередок початкової мистецької освіти та суб'єкт культурного життя регіону. В структурі школи 9 відділів різної спрямованості: фортепіанний, народно-оркестровий, духових та ударних інструментів, вокально-хоровий, театральний, хореографічний, декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва, музично-теоретичних дисциплін, раннього розвитку дитини. Загальна кількість учасників освітнього процесу на вересень 2022 р. становить 450 здобувачів, навчання яких забезпечують 42 викладача.

Враховуючи реалії сьогодення, ЯМШ позиціонує себе, як креативний сучасний мистецький осередок Ямпільської міської територіальної громади, постійно дбає про розвиток фахової освіти, підвищення якості освітніх послуг. Головними ознаками професійної майстерності педагогічних працівників ЯМШ є бездоганне вміння навчати здобувачів освіти, формувати в них позитивні риси особистості, розвивати їхні творчі здібності, збагачувати естетичні враження, активізувати емоційно та виховувати естетичні смаки.

Керівництво та педагогічний колектив ЯМШ постійно дбає про забезпечення умов та підвищення якості для здобуття сучасної і доступної початкової мистецької освіти відповідно до вимог суспільства, запитів особистості й потреб держави; підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників; збільшення контингенту здобувачів; покращення матеріально-технічний стану закладу; розширення ділових партнерських зв'язків; зростання позитивного іміджу школи та її конкурентоздатності на ринку освітньо-мистецьких послуг.

ЯМШ розроблено та впроваджується Перспективний план розвитку навчального закладу на 2021 – 2026 рр., яким передбачена поетапна еволюційна модернізація закладу, що відповідає актуальним потребам і запитам суспільства, та європейським стандартам мистецької освіти. Планом визначені стратегічні цілі, пріоритетні завдання, педагогічні, організаційні, науково-методичні та матеріально-технічні ресурси для їх досягнення.

При ЯМШ засновані та успішно функціонують мистецькі колективи, серед яких: дитячі – капела бандуристів «Авангард-folk», учнівський хор «Академ», фольклорний ансамбль «Мариця», хореографічні колективи «Акварель», «Наддністрянські віночки» та «Колорит», ансамбль скрипалів «Violinka», оркестр духових інструментів Качківської філії ЯМШ, вокально-інструментальний ансамбль «Night Flight» також ансамблі гітаристів і духових інструментів та ін.; а також викладацькі – оркестр народних

інструментів «Перлина Ямполя», вокальні ансамблі «Кришталеві роси», «Сопрано», «Чарівне сяйво» тощо.

Про потужній мистецький та виконавський потенціал навчального закладу свідчить його активна участь в концертних, громадських благодійних заходах міста та області. Традиційними стали участь учнів ЯМШ в проведенні державних свят До дня незалежності України, Дня захисника Вітчизни, а також Дня міста та Дня молоді. З успіхом проходять звітні та творчі концерти в межах ЯМШ.

З початком повномасштабної війни росії проти України навчальний заклад долучився до суспільно-громадських заходів – благодійних концертів та ярмарків «Разом – ми сила», «З вірою у Перемогу» на підтримку Збройних Сил України (м. Ямпіль, 2022 р.).

В складних умовах цього року здобувачів освіти хореографічного відділу, зокрема колективу «Колорит», здійснили подорож до Італії. Цей проєкту був ініційований для підтримка талановитих дітей України, в межах якого зміцнилися співпраця та культурні зв'язки двох країн, відбувся обмін досвідом з провідними хореографами Італії, проводилася концертна діяльність.

Викладачі та учні ЯМШ представили свою майстерність та виконавське мистецтво на фестивально-конкурсних змаганнях різного рівня, стали переможцями та дипломантами – регіональних, обласних, всеукраїнських і міжнародних заходів: Всеукраїнські фестивалі-конкурси «Чарівна бандура» (м. Одеса, 2018 р.) та «Кобзарському роду нема переводу!» (м. Кам'янець-Подільський, 2019 р.), Міжнародні фестивалі-конкурси «Різдвяні передзвони» та «Місто Лева» (м. Львів, 2018 – 2020 рр.), Міжнародні фестивалі-конкурси «Київські каштани» та «Талановиті діти України» (м. Київ, 2020 р.), Всеукраїнський конкурс вокального мистецтва «Осінь мелодія» (м. Гнівань, 2020), Всеукраїнський фестиваль «Подільський оберіг» до 30-ї річниці Незалежності України. (с. Буша, Ямпільська міська територіальна громада, 2021 р.), Регіональний відкритий

конкурс української пісні «Свою Україну любіть» (м. Тульчин, 2022 р.) та ін. В умовах карантинних обмежень 2020 – 2021 рр. участь вихованців ЯМШ в мистецьких змагання проходила дистанційно: Міжнародний багатожанровий онлайн фестиваль мистецтв «Квітуча країна» (м. Умань, 2020 р.), Всеукраїнська учнівсько-студентська інтернет-олімпіада з музичного мистецтва (інструментальне виконавство, м. Умань, 2020 р.),

Багатогранною є участь вихованців та педагогів ЯМШ в масштабних всеукраїнських та міжнародних культурно-мистецьких проектах: «Відроджуємо українське», що спрямований на відродження бандурного мистецтва, реалізовано у співпраці з «Благодійним фондом «КОЛО» (2018 – 2020 рр.); Проєкт «Народна дипломатія», що передбачав проведення мистецьких зустрічей, творчих виступів, майстер-класів, в країнах Європейського союзу, Польщі, Чехії, Франції, Німеччині (2019 р.).

8. Розглядаючи початкову культурно-мистецьку освіту як органічну ланку єдиної державної освітньої системи України та частини європейського культурного простору маємо констатувати, що її подальший розвиток передбачає збереження самостійності та автономії під егідою Міністерства культури, що гарантує якісне кадрове забезпечення як галузі культури, так і соціально-культурної сфери в цілому.

На основі проведеного нами дослідження ми сформулювали **рекомендації для ЯМШ**, які на нашу думку будуть сприяти її подальшому розвитку, а саме:

1) Покращити матеріальну базу для забезпечення навчального процесу та створення інших відділів ДМШ, класів інклюзивної освіти, та підрозділів, які б працювали на засадах самоокупності. Це покращить та розширить якість освітніх послуг, а також забезпечить більш широкий доступ до початкової мистецької освіти усіх бажаючих, в тому числі і дітей з особливими потребами.

2) Позиціонуючи ЯМШ як сучасне мистецько-освітнє середовище, з метою покращення якості освітніх послуг, популяризації навчального

закладу та для забезпечення конкурентних переваг доцільно активізувати роботу в таких пріоритетних напрямках:

- організація освітньо-мистецького процесу спрямованого на створення дієвої, ефективної, творчої внутрішньої атмосфери;
- підвищувати рівень викладацької компетентності педагогічних працівників, який сприяє їх самовдосконаленню та самоосвіті;
- запроваджувати нові моделі, форми та методи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, створювати та впроваджувати їх сучасний імідж, застосовувати інноваційні методики у викладацькій діяльності;
- підвищення привабливості закладу в першу чергу для здобувачів, батьків та мешканців громади;
- організація освітньо-мистецького процесу: якісні освітні послуги, ефективний науково – методичний супровід, зміцнення матеріально – технічної бази, співпраця з вищими навчальними закладами та громадськістю;
- розроблення яскравої зовнішньої атрибутики закладу: девіз, прапор, гімн, елементи одягу, власний сайт в Інтернеті, сторінки соціальних мереж тощо.
- організація творчих зустрічей з провідними митцями, народними артистами України, викладачами, музикантами, художниками, хореографами, акторами, зірками українського шоу бізнесу та залучення їх до спільної творчої діяльності;

3) Заохочення талановитих дітей та співпраця з батьками:

- впровадження морального та матеріального заохочення обдарованих дітей закладу, проведення систематичного оновлення інформації шкільних стендів «Золотий фонд школи»;
- забезпечення участі здобувачів освіти в мережевих проєктах регіону (з різних видів мистецької діяльності).

4) Перехід до наскрізного застосування ІКТ в освітньо-мистецькому процесі ЯМШ. Реалізація цього завдання пов'язана із заснуванням шкільного

Медіацентру (теле-відеостудії, студії звукозапису, радіоцентру), який стане основою розвитку творчих здібностей дітей/громадян. Це дозволить:

- організацію позаурочних форм роботи з медіа ресурсами Медіацентру для здобувачів по оволодінню ними інформаційної та медійної культури;
- створити перші фонограми та відео кліпи для всіх переможців мистецьких конкурсів закладу, популяризувати місцеву музику, пісні, співану поезію, шляхом виготовлення якісних фонограм, відеокліпів та просування їх на інтернет-ресурсах, зокрема, ЯТРК тощо.

5) Наступний блок рекомендацій ми сформуваємо у відповідності до Статуту ЯМШ та стратегічних цілей визначених в перспективному плані розвитку а 2021 – 2026 рр. Вважаємо за доцільне:

- створити ініціативну групу педагогічних працівників з пошуку інформації про міжнародні освітньо-культурні програми, проекти і залучити нових партнерів для всеукраїнської та міжнародної співпраці;
- впроваджувати міжкультурну співпрацю на рівні Україна – Молдова, Україна – Польща, Україна – Франція та ін. країни ЄС в таких напрямках, як: участь у міжнародних програмах обміну учнівською молоддю, забезпечення міжнародної мобільності педагогічних працівників, налагодження взаємного освітньо-культурного обміну з освітньо-мистецькими закладами інших регіонів України та за кордону;
- активізувати участь освітнього закладу у міжнародних культурно-освітніх програмах, проєктах, олімпіадах, конкурсах, конференціях, семінарах тощо; долучитися до організації та проведення тематичних заходів (подорожей), які сприятимуть поглибленню мистецьких, культурологічних, знань здобувачів освіти.

Зазначені рекомендації передані керівництву Ямпільської мистецької школи для ознайомлення та впровадження в освітньо-мистецький процес.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Авксентієва С. Гуманізація як стратегічний напрямок у професійній підготовці педагогів-музикантів / Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць. Вип.1 (19). 2019. С. 6 – 13.
2. Байда Ю. Л. Мистецькі коледжі: доступне освітнє середовище : Методичний посібник / Автори: Л. Ю. Байда, Я. В. Грибальський, О. М. Журбенко, Ю. М. Найда. Київ, 2021. 48 с.
3. Білицька В. М. Культурна компетентність та культурний інтелект сучасного фахівця // Вісник національного авіаційного університету. № 16. 2020. С. 16 – 22. URL : <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/14674>
4. Богуцький Ю. П. Самоорганізація культури: онтологія, динаміка, перспективи : монографія. Інститут культурології АМУ. Київ: Веселка, 2008.
5. Валевський Л. О. Функції культури у формуванні суспільної консолідації України. Аналітична записка. Серія «Гуманітарний розвиток», № 1, 2019. URL : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-07/ANALIT%20VALEVSKY%20HUMANE%20DEVELOPMENT%201%202019%201.pdf>
6. Волков С. М. Мистецька освіта як імагема в українській культурі. Динаміка і практика трансформацій // Тенденції розвитку початкової мистецької освіти в Україні: зб. тез доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Тенденції розвитку початкової мистецької освіти в Україні», Національна академія мистецтв України, Київ, 2020. К., 2020. С. 12 – 15.
7. Головіна Н. Проблема формування культурної компетентності особистості в контексті реформування вищої школи. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/4770>
8. Гуріна В. О. Специфіка термінології мистецької освіти // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2017, Вип. 55 (108). С. 142 – 148.

9. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL : <http://mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2017/08/21/novij-derzhavnij-standart-pochatkovoyi-zagalnoyi-osviti.pdf>
10. Джонсон Р. Б. Культурна компетентність в Україні. Журнал європейської економіки, № 13, 3. 2014. С. 236 – 247.
11. Дистанційне навчання як виклик в мистецькій освіті. URL : <https://www.facebook.com/dnmczkmo/photos/a.124166129222880/127526878886805/?type=3>
12. Дорожня карта мистецької освіти (ЮНЕСКО, 2006 р.). URL : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/194807>
13. Дутчак В. Традиція та експеримент у виконавській практиці бандуристів українського зарубіжжя. URL : <http://tur.kosiv.info/ukrainian-culture/431>
14. Зеленська Л. М. Івент-менеджмент : навч. посіб. Київ, НАКККиМ, 2018. 148 с.
15. Зеленська Л. М., Романова А. О. Івент-менеджмент : словник-довідник організатора заходів. К. : НАКККиМ, 2015. 84 с.
16. Інструментальне виконавство : теорія, історія та практика : колективна монографія / В. А. Гусак, В. С. Калабська, Т. І. Кремешна, Т. А. Радзівіл, О. С. Умрихіна. Умань : Візаві, 2016. 186 с.
17. Колос Т. Перспективи розвитку культурно-мистецької освіти в контексті реформування освітнього законодавства. URL : http://mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245097479.
18. Комаровська О. А. Мистецькі досягнення учнів: що і як оцінюємо? // Мистецтво та освіта. № 4, 2018. С. 2 – 7. URL : <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2018-4-2-7>
19. Комаровська О. А. Мистецька освіта: вектори реформування / Комаровська О. А., Просіна О. В. Вісник НАПН України, 2020, 2(1). С. 1 – 6. URL : <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-3-3>

20. Кондратова Л. Г. Дистанційний курс «Методика викладання мистецтва в початковій школі на засадах НУШ» як засіб професійного саморозвитку вчителя мистецтва // Мистецтво та освіта, № 3 (93), 2020. С. 50 – 53.
21. Концептуальні основи інтегрованого курсу «Мистецтво» у початковій школі. URL : <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:HztFYahUvPMJ:http://shag.com.ua/ji-m-macoji-teoretiko-metodichni-zasadi-integrovanogo-navchann.html%3Fpage%3D4+&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
22. Концепція сучасної мистецької школи: Наказ Міністерства культури України від 20 грудня 2017 р. № 1433. URL : <https://arts.gov.ua/wp-content/uploads/2021/09/konczepczyia-suchasnoyi-mysteczkoji-osvity.pdf>
23. Копієвська О. Р. Компетентнісний підхід до підготовки сучасного менеджера соціокультурної сфери // Соціокультурний менеджмент: історія, теорія та сучасні практики : хрестоматія / уклад. : О.Р. Копієвська, Н.О. Шевченко. Київ : НАКККіМ, 2019. С. 196 – 204.
24. Косинська Т. Музичний конкурс як необхідний компонент у формуванні музично-виконавської компетентності учнів бандуристів ПСМНЗ // Вісник українсько-туркментського культурно-освітнього центру. Вип. 1, Ч. II. Умань, 2017С. 33 – 38.
25. Косинська Т. Проблема розвитку методів вокально-інтонаційної культури молодших школярів // Зб-к матеріалів IV Всеукраїнської студентської конференції «Мистецька освіта у контексті євроінтеграційних процесів» (20 квітня 2019 р., м. Умань, УДПУ ім. П.Тичини). Умань : УДПУ ім. П.Тичини , 2019. С. 40 – 47.
26. Кулик В. Початкова мистецька освіта сьогодення: світовий досвід // Музика. Червень, 2020. URL : <http://mus.art.co.ua/pochatkova-mystetska-osvita-s-ohodennia-svitovyy-dosvid/>
27. Кулик В. Українська музика (і не лише) у мистецькій школі // Музика. Червень, 2022. URL : <http://mus.art.co.ua/ukrainska-muzyka-i-ne-lyshe-u-mystetskiy-shkoli/>

28. Кулик В. Учнівська конференція – об'єднує! // Музика. Листопад, 2021.
URL : <http://mus.art.co.ua/uchnivska-konferentsiia-ob-iednuie/>
29. Мінкульт пропонує механізм збереження та розвитку мереж мистецьких шкіл в умовах запровадження децентралізації. URL :
http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245192845&cat_id=244913751
30. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика; За заг. ред. О. В. Михайличенко. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с.
31. Мистецька освіта онлайн : Методичні рекомендації та довідкові матеріали на допомогу викладачам мистецьких навчальних закладів / Уклад. : А. А. Козирева, І. В. Новосьолова, С. Г. Шостак Краматорськ : «ДОНМЦК», 2021. 30 с.
32. Мистецька школа – це не тільки навчання дітей, це осередок гуртування спільноти. URL : <https://mkip.gov.ua/news/3569.html>
33. Мистецькі школи: доступне освітнє середовище. Посібник /Автори: Байда Л.Ю., Грибальський Я.В., Журбенко О.М. Київ: ВГО НАІУ, 2020. 36 с. URL : <https://arts.gov.ua/wp-content/uploads/2021/09/posibnyk-mysteczki-shkoly-dostupne-osvitnye-seredovyshe.pdf>
34. Михаліченко О. В. Музично-естетичне виховання дітей та молоді в Україні (ретроспективно-теоретичний аналіз) : монографія. 2-ге вид., перероб. Суми : Козацький вал, 2007. 356 с.
35. На Вінничині обговорили стан початкової мистецької освіти. URL : <http://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/35303-na-vinnychchyni-obhovoryly-stand-pochatkovoi-mystetskoj-osvity>
36. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навчальний посібник. Київ : КУ ім. Б. Грінченка, 2013. 248 с.
37. Освіта в Україні : виклики та перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник. URL :
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2020/metod-zbirka-osvita-ta-covid-2020.pdf>

38. Павлученко В. З., Гаврилюк В. Ю. Художньо-естетичне виховання як засіб формування духовних цінностей вихованців позашкільних навчальних закладів // Художньо-естетичне виховання творчої особистості засобами позашкільної освіти : метод. посіб. / упорядник В. Ю. Гаврилюк та ін. Біла Церква : КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2017. 144 с. URL : <https://repository.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2016/08/2Gavrylyuk-Hud-Est-Vyh-Posibn-OOZO-.pdf>.
39. Падалка Г. М. Лекція з авторського курсу «Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін» на тему «Принципи навчання мистецтва». Київ, 2009. 10 с.
40. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
41. Падалка Г. М. Мистецька освіта: сучасні проблеми розвитку. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5722/Padalka.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
42. Перспективний план розвитку Комунального закладу «Ямпільська мистецька школа» Ямпільської міської Ради, Вінницької обл. на 2021 – 2026 роки. URL : <http://yampilmusicschool.org/>
43. Полєвіков І. О. Музична школа в аспекті особистісно орієнтованого виховання. URL : http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_44/32.pdf.
44. Полєвіков І. О. Педагогічні умови реалізації особистісно орієнтованого виховання учнів музичної школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань, 2013. 20 с.
45. Положення про мистецьку школу : Наказ Міністерства культури України від 09.08. 2018 р. № 686. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#Text>
46. Початкова мистецька освіта. Аналітичні матеріали. URL : <https://www.dnmczkmo.org.ua/mystetska-osvita/pochatkova-mystetska-osvita/>
47. Про забезпечення функціонування української мови як державної. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

48. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
49. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм для мистецьких шкіл : Наказ Міністерства культури України від 16.07.2018 № 633. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0633734-18/print/>
50. Про затвердження Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020, № 1115. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
51. Про затвердження Програми розвитку культури Вінницької області на 2018-2022 рр. Рішення Вінницької обласної Ради № 516 від 20.12 2017 р. URL : <https://vinrada.gov.ua/upload/files/7sklikannya/27Ses/516.pdf>
52. Про затвердження професійного стандарту «Викладач мистецької школи (за видами навчальних дисциплін)» : Наказ Міністерства економіки України від 04.05.2022, № 1110.22. URL : https://arts.gov.ua/wp-content/uploads/2022/05/420-nakaz_1110.pdf
53. Про культуру : Закон України від 14.12.2010, №2778-17. Із змінами від 12.12.2012 на підставі № 5461-17// Офіційний вісник України. 2011. № 2.
54. Про освіту : Закон України від 05.09.2017, 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380.
55. Про позашкільну освіту : Закон України від 07.12.2000, № 2120-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
56. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>
57. Рамка компетентності для культури демократії (три томи): <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy->

zovsivty-dlia-demokratychnoho-hromadianstva-i-prav-liudyny/ramkakompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji

58. Розвиток початкової мистецької освіти в умовах освітньої реформи та децентралізації. URL : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:o3bbz9hXDZQJ:km-oblrada.gov.ua/wp-content/uploads/2017/08/rozvitok-pochatkovoi-misteckoi-osvi.pptx+&cd=10&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
59. Розвиток творчої компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій: матер. Всеукр. наук.-практ. конференції / за ред. Ю. В. Сліпич. Херсон: друк. «Графіка», 2020. 384 с.
60. Ростовський О. Я. Розвиток шкільної музичної освіти в Україні (XX – початок XX1 ст.) // Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька – та ін.; заг. ред. О. В. Михайличенко, редактор Г. Ю. Ніколаї. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. С. 209 – 242.
61. Рудницька О. П. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька та ін. ; заг. ред. О. В. Михайличенко, ред. Г. Ю. Ніколаї. Суми : СумДПУ ім.. А. С. Макаренка, 2010. 255 с.
62. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посібник. Київ, 2002.
63. Сбітнєва Л. М. Розвиток системи музично-естетичного виховання дітей і молоді в Україні (друга половина XX ст.). : дис. пед. наук 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. Київ, 2018. 20 с.
64. Сидоренко О. Проблеми гуманізації та гуманітаризації в освітній реформі в Україні. Вища освіта України. 2010. № 2. С. 21–22.
65. Сирожко О. В. Музично-естетичне виховання підлітків як науково-педагогічна проблема // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019 р., № 65, Т. 1. С. 79 – 83. URL : http://edagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/65/part_1/18.pdf
66. Система культурно-мистецької освіти в Україні після прийняття Закону України «Про освіту» № 2145 – VIII : Аналітичні матеріали. URL :

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:E7DI4RhGIPUJ:mult.kmu.gov.ua/document/>

67. Сідлецька Т. І. Музична освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи.
URL :
<https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13879/%D0%B8.pdf>
68. Словник педагогічних термінів. URL :
<https://kneu.edu.ua/userfiles/professors/slovník.doc/>
69. Слюсаренко Т. Бандурне виконавство як явище національної української культури : автореф. дис. ... канд. мистецтв. : 17.00.03 / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. Котляревського. Харків, 2016. 20 с.
70. Сморгж Л. О. Естетика. Навчальний посібник. Київ : Кондор, 2009.
71. Тенденції розвитку початкової мистецької освіти в Україні: зб. тез доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Тенденції розвитку початкової мистецької освіти в Україні», Національна академія мистецтв України, Київ, 2020. К., 2020. 50 с.
72. Турчин Т. М. Методика навчання освітньої галузі «Мистецтво»: навч.-метод. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 281 с.
73. Турчин Т. М. Теоретико-методичні засади модернізації початкової музичної освіти в Україні : автореф. дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання»; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2014. 44 с.
74. Турчин Т. М. Шляхи модернізації цих процесів в сучасній початковій музичній освіті // ScienceRise. Pedagogical Education. 2016. № 9. С. 4 – 11.
URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/texcped_2016_9\(5\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/texcped_2016_9(5)_3).
75. Український педагогічний словник / гол. Ред.. С. Головка. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
76. Універсальний дизайн в освіті: посібник / під заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. С. 73.
77. Центр культурних послуг в територіальній громаді : посібник / Петраков Я., Кулініч М., Чмир О., Остапенко П., Остапенко Д. / Проект «Центр

культурних послуг, як інструмент згуртованості громади», Міністерство культури та інформаційної політики України, Товариство дослідників України. Київ, 2022. 296 с.

78. Цимбалюк Н. М. Інтеграція культурно-мистецької освіти в Європейський культурний простір: основні показники та напрямки розвитку. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/229857686.pdf>
79. Чепіга С. Г. Спрямованість музичного виховання на формування морально-естетичних якостей особистості // Зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. 1025-річчя історії освіти в Україні : традиції, сучасність та перспективи 22.05.2014, м. Київ. Київ, 2014. С. 154-164.
80. Черкасов В. Ф. Основи наукових досліджень у музично-освітній галузі : підручник. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, Харків : ФОП Озеров, 2017. 316 с.
81. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 472 с. С. 14–15.
82. Шевчук А. Актуальні проблеми : традиції та інновації в оновленому БКДО // Дошкільне виховання, 2021, № 4. С. 20 – 23.
83. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка: підручник. Київ : ДАКККіМ, 2005. 271с.
84. Щодо освітнього процесу в мистецьких школах в умовах воєнного стану. 31.03.2022. URL : <https://mkip.gov.ua/news/7015.html>
85. Щодо початку 2022-2023 навчального року в мистецьких школах. URL : <https://mkip.gov.ua/news/7379.html>
86. Ямпільські бандуристи мріють про нові інструменти. URL : <https://33kanal.com/news/140477.html>
87. Ямпільська бандуристка перемогла на міжнародному конкурсі у Німеччині. URL : <https://33kanal.com/news/116811.html>

Електронні джерела

88. Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти. URL : <https://arts.gov.ua/misteczka-osvita/>

89. Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти. URL : <https://www.dnmczkmo.org.ua/>
90. Інститут модернізації змісту освіти. URL : <https://imzo.gov.ua/>
91. Інформаційна база мистецьких шкіл та коледжів. URL : <https://www.dnmczkmo.org.ua/mapa-mystetskoyi-osvity/>
92. Комунальний заклад «Ямпільська мистецька школа». URL : <http://yampilmusicschool.org/>
93. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL : <https://mkip.gov.ua/>
94. Музика – український інтернет-журнал. URL : <http://mus.art.co.ua/>
95. Рада з питань культурно-мистецької освіти. URL : http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=2451392
96. Репозитарій arts-library, відкритий електронний архів сфери мистецької освіти. URL : <http://arts-library.com.ua/>

ДОДАТКИ

Додаток А

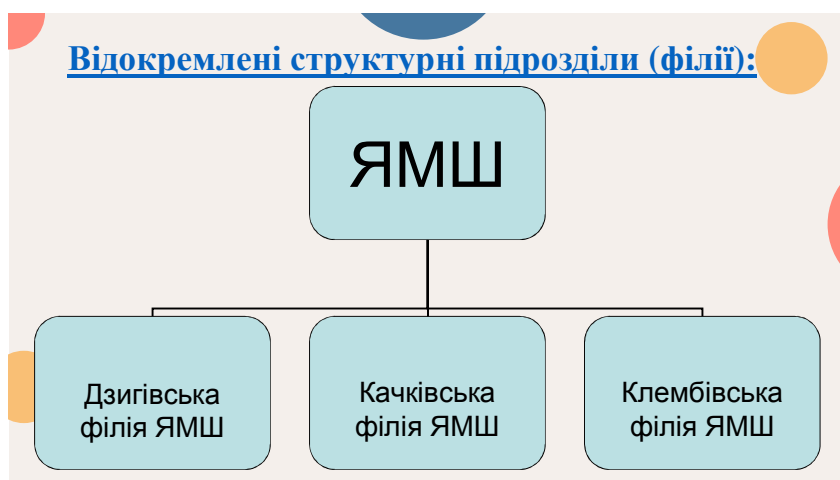
Педагогічний колектив Ямпільської мистецької школи

Відділи, що діють при Ямпільській мистецькій школі

Відокремлені структурні підрозділи (філії) ЯМШ

Матриця SWOT-аналізу Ямпільської мистецької школи

S	W	O	T
Сильні сторони внутрішнього середовища		Слабкі сторони внутрішнього середовища	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Зручне розташування закладу (філій); ○ Стійкий попит і високий рівень охоплення населення громади закладами початкової мистецької освіти; ○ Визнаний авторитет, згуртованість та працездатність колективу; ○ Позитивний лідерський імідж та високі позиції закладу в освітньо-мистецьких рейтингах (конкурсах); ○ Розвинена мережа та високо кваліфікованість педагогічних кадрів; ○ Окреслена перспектива Перспективного плану розвитку ЯМШ на 2021-2026 роки; ○ Чітка організація освітньо-мистецького процесу; ○ Відповідність кваліфікації випускників вимогам ринку мистецьких ВНЗ; ○ Налагоджена співпраця та довіра з партнерами закладу, громадськими організаціями, благодійними фондами, бізнес-середовищем; ○ Впровадження Програми оновлення матеріально-технічного забезпечення закладу. 		<ul style="list-style-type: none"> ● Слабка організація створення сучасної гнучкої системи партнерства закладу, всієї громадськості; ● Слабке встановлення зв'язків з іншими навчальними закладами України, Європи, світу; ● Застаріле матеріально-технічне забезпечення закладу (відсутність відповідного оснащення); ● Невідповідність системи надання освітньо-мистецьких послуг зростаючим запитам мешканців громади, пов'язаним із поширенням нових хвороб, пандемією COVID 19; ● Низький рівень системи дистанційного навчання; ● Неактуалізована та несинхронізована документація (методична робота); ● Відсутнє впровадження інклюзії; ● Низький рівень готовності інфраструктури закладу до навчання осіб з особливими освітніми потребами; ● Низький рівень цифрової грамотності педагогічних працівників; ● Недостатні темпи модернізації та висока енергоємність закладу (філій); ● Наявність об'єктів, які потребують реконструкції; ● Недостатня нормативно-правова база, соціально-правове захищення працівників тощо. 	
Можливості зовнішнього середовища		Загрози зовнішнього середовища	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Підвищення ефективності освітньо-мистецького процесу ЯМШ: <ul style="list-style-type: none"> - якість знань, умінь, навичок здобувачів; - професійний ріст педагогічних працівників; - відповідність випускника моделі, яка спроектована в освітній програмі; - суспільна оцінка діяльності закладу; ○ Формування колективу однодумців; ○ Впровадження науково-методичної діяльності, створення авторських програм, підручників, посібників; 		<ul style="list-style-type: none"> ● Воєнно-політична ситуація на сході України; ● Негативний вплив пандемії COVID 19; ● Зниження мотивації колективу, здобувачів щодо заходів з реалізації основних напрямків Перспективного плану розвитку ЯМШ на 2021-2026 роки; ● Недостатнє розуміння батьківською громадськістю стратегічних завдань розвитку ЯМШ; ● Втрата актуальності окремих пріоритетних напрямків Перспективного плану розвитку ЯМШ на 2021-2026 роки; ● Недостатність виділених та залучених 	

<ul style="list-style-type: none"> ○ Розширення міжнародної співпраці та промоції закладу (громади) на всеукраїнському та міжнародному рівнях; ○ Залучення позабюджетних ресурсів і підвищення ефективності використання бюджетних джерел фінансування на розвиток закладу; ○ Формування єдиного інформаційного простору ЯМШ (філій); ○ Внесення змін та доповнень до Перспективного плану розвитку ЯМШ на 2021-2022 навчальний рік; ○ Залучення піклувальної ради та громадськості до розвитку ЯМШ (філій); Можливість встановлення зв'язків із ВНЗ з метою залучення до закладу фахівців; ○ Розробка та реалізація цільових програм, проєктів; ○ Підвищення ступеня відкритості, висвітлення діяльності освітньо-мистецького процесу в ЗМІ, на сайті закладу, в мережі Інтернет, соціальних мережах, у звіті адміністрації перед громадськістю; ○ Розвиток туристичної інфраструктури, публічного простору, на території ЯМШ; ○ Активна комунікація та залучення мешканців громади до освітньо-мистецької діяльності ЯМШ. 	<p>коштів для реалізації основних напрямків Перспективного плану розвитку ЯМШ на 2021-2026 роки;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Потенційні конфлікти у системі приватних, громадських, інтересів тощо.
--	---

Дипломи, приурочені до співпраці Ямпільської школи мистецтв (Україна) та Школи мистецтв ім. Є. Коки м. Сороки (Молдова)

Виступи директорів двох мистецьких шкіл

Мистецькі колективи ЯМШ: Оркестр народних інструментів, вокальні ансамблі «Зоряне сяйво» та «Кришталеві роси», вокальний дует «Сопрано»

Вихованці Ямпільської ДМШ (викладач – Т. В. Косинська)

на Відкритому конкурсі юних виконавців «Квітневе інтермецо»

Хореографічний колектив «Акварель» ЯМШ на обласному конкурсі дитячого мистецтва «Парасолька»

Капела бандуристів «Авангард-folk» ЯШМ – багаторазовий переможець обласних конкурсів дитячої творчості

Концерт для слухачів Вінничини (2019 р.)

Участь капели бандуристів в мистецьких проектах (2019, 2020 рр.)

Київська Міська Державна Адміністрація
Громадська організація «Родини «Небесної сотні»

СПІВОРГАНІЗАТОРИ:
Міністерство культури України
Оболонська районка в місті Києві Державна Адміністрація
Благодійний фонд «Молодь заради майбутнього»

Свічка пам'яті

Присвячено V річниці Революції Гідності та вшануванню пам'яті Героїв Небесної Сотні

20 лютого о 17:00

Київська Міська Державна Адміністрація
м. Київ, вул. Хрещатик 36 (Колона зал)

- Камерний дівочий хор КССМШ-інтернату ім.М.В.Лисенка
Художній керівник та диригент Юлія Пучко-Колесника, хормейстер Віра Шемчук
- Студенти НМАУ ім. П.І.Чайковського
- Юнацька капела бандуристів «Авангард-folk»
Ямпільської ДМШ (Вінницької обл), викладач Тетяна Косінська

Прозвучать українські народні пісні та твори українських композиторів: Л. Дичко, Г. Гаврилець, М. Пучко-Колесника, І. Алексійчука, Д. Борнянського, А. Аудієвського, В. Смогителя, В. Якимца, Д. Бухштуновича, І. Гайденка, М. Дацко та інші.

Міністерство культури України
Національна музична академія України ім. П.І.Чайковського

За підтримки:
ЛМСШ-інтернат ім.С.Крушельницької;
Благодійної організації «Молоді Гіганти»;
Благодійного фонду «Молодь заради майбутнього»;
Благодійного фонду «КОЛО».

ВІДРОДЖУЄМО УКРАЇНСЬКЕ

ХРАМ СВЯТИХ АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА
(М. ЛЬВІВ, ВУЛ. ТЕАТРАЛЬНА 11)

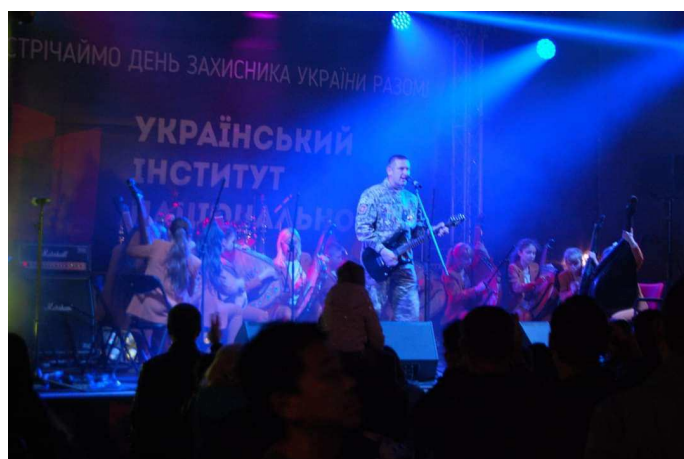
24 грудня
19:00

РІЗДВЯНІ ПЕРЕДЗВОНИ

- Камерний дівочий хор КССМШ-інтернату ім. М.В.Лисенка
Художній керівник та диригент Юлія Пучко-Колесник
(хормейстер Віра Шемчук)
- Студенти НМАУ ім. П.І.Чайковського
- Юнацька капела бандуристів «Авангард-folk» Ямпільської ДМШ (Вінницької області)
Викладач Тетяна Косінська

Прозвучать українські народні колядки, щедрівки та твори українських композиторів:
М.Леонтовича, Г.Гаврилець, Ю.Іщенка, І.Алексійчук, Л.Дичко, Р.Толмачова, М.Пучко-Колесника,
М.Дацка, М.Лозинської, М.Медведької, Д.Губця, І.Гайденка та ін...

Участь мистецьких колективів ЯМШ у благодійних заходах (2022 р.)

Святкування 50-річчя Ямпільської мистецької школи (2018 р.).

Святкова хода містом та концерт

